

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Calibaner i folkdräkt

En kritisk studie av hur de populistiska väljarna konstrueras i svensk medial
opinionsbildning i samband med Storbritanniens folkomröstning om
EU-medlemskap och USA:s presidentval 2016

Författare: Joacim Strand
Mastersuppsats SOCM04
30hp
Vårterminen 2020
Handledare: Christopher Mathieu

Abstract

Author: Joacim Strand

Title: Calibans in Folk Costume

Master's thesis, SOCM04 30 credits

Supervisor: Christopher Mathieu

Department of sociology, spring 2020

Unlike most research on populism and post-democracy that have examined the current political conjuncture, the aim of this thesis is to understand and explain how populist voters are constructed. To do this, the opinion and cultural pages of Sweden's six largest newspapers are studied during the time of the 2016 United Kingdom European membership referendum and the 2016 United States presidential election. In accordance with Michel Foucault's method of problematization, the study is based on a critical perspective on how the Swedish media opinion formation constructs the problem of who the populist voters are and why they vote for populists such as Brexit and Trump, but also how this constructions of the problem renders different solutions to how to relate to these voters. Furthermore this study also explores how this constructions relate to and are interlinked with post-democracy. The theoretical framework consists of post-Marxist discourse theory and Lacanian psychoanalysis, which together form a set of ontological presumptions, logics, theoretical concepts and methodological guidelines. The thesis identifies and explains three discursive coalitions based on how their respective problematization relate to post-democratic hegemony. The three coalitions' approach to post-democracy is defined as defence, modification and challenge. The study shows that Swedish media opinion formation is dominated by a defence of post-democracy, which consists of constructing the problem that the people who vote for populists are evil and uneducated. In addition, the study aims to theoretically shed light on a neglected connection between hegemony, political logics and anti-populism.

Key words: Brexit, Trump, populist voters, post-democracy, discourse theory, psychoanalysis, hegemony

Populärvetenskaplig sammanfattning

Storbritanniens folkomröstning om EU-medlemskap och USA:s presidentval 2016 representerar ett skifte i västvärldens politik. Denna förändring har, enligt många, lett till en polariserad och osäker samtid. De politiska konflikterna präglas av, å ena sidan, de som försvarar ett mittenorienterat samarbete och, å andra sidan, de vänster- och högerpopulister som på olika sätt försöker utmana rådande konsensus. Merparten av de studier som har gjorts om vår politiska samtid har undersökt bakgrunden till den populistiska frammarschen. Det finns dock endast ett fåtal studier som har granskat hur populismens framgångar har förklarats och hur populistiska partier och företrädare har bemötts. Än färre studier har undersökt hur de populistiska väljarna har blivit beskrivna eller konstruerade. Detta trots att dessa väljare har stått i centrum för den politiska och mediala debatten i samband med exempelvis den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet. Denna studie undersöker hur man på svenska ledar- och kultursidor, i samband med den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet, konstruerar vilka de populistiska väljarna är och förklarar varför de röstar på populister så som Brexit och Trump. Därutöver studeras hur de olika konstruktionerna av väljarna medför olika förslag till hur man ska förhålla sig till dem. Studien syftar till att kritiskt förklara hur de respektive lösningar till hur man ska förhålla sig till de populistiska väljarna också innebär olika förhållningssätt till, vad som i denna studie benämns som, den postdemokratiska hegemonin. Studien visar att valen av Brexit och Trump uppfattades som otänkbara. Valen tvingade på detta sätt fram nya förklaringar till vad som hände, varför det hände och hur man ska förhålla sig till det som hände. I detta avseende fungerar, som studien påvisar, konstruktionerna av de populistiska väljarna som förklaringar till att det omöjliga kunde inträffa. Med hjälp av diskursteori och psykoanalytiska teorier identifieras och studeras tre koalitioner, med tre olika sätt för att konstruera de politiska väljarna, inom svensk medial opinionsbildning. De tre koalitionernas förhållningssätt till postdemokratin definieras som försvar, modifiering samt utmaning av postdemokratin. Studien visar avslutningsvis att svensk medial opinionsbildning domineras av ett försvar av postdemokratin. Detta försvar fungerar genom att diskvalificera och demonisera de populistiska väljarna som onda och obildade.

Tackord

Per Olov Enquist (2008:6) skriver i *Ett annat liv* att han förr hade ”hemliga drömmar att det vore möjligt att lägga ihop allting, så att allting blev färdigt, tillslutet. Att till sist kunna säga: *så var det, det var så det gick till, detta är hela historien*”.

Utan att på något sätt jämföra mig och denna studie med Enquists person och livsverk närde jag en liknande dröm. Det är naturligtvis en både fåfäng och omöjlig dröm och var en av flera anledningar till att mitt arbete blev en utdragen process. Nu när texten är färdig för er läsare att ta del av kan jag inte påstå att det här är hela historien, inte ens i närheten, men kanske en del av en helhet som tidigare inte har blivit så uppmärksammas. Att denna studie nu är för handen har jag att tacka många personer. Ett särskilt tack vill jag rikta till:

Chris Mathieu för din generösa och konstruktiva handledning.

Liv Sunnercrantz för de teoretiska uppslag och perspektiv du kom med i början av processen. Din avhandling har också varit en följeslagare under min arbetsprocess.

Andreas och Simon för era värdefulla kommenterar och stimulerande diskussioner. Vill även rikta ett särskilt tack till Andreas för de gångna årens gemensamma stötande och blötande av teoretiska spörsmål.

Mina morföräldrar, Kerstin och Torsten, och min mamma, Karin, för er aldrig sinande nyfikenhet och ert obevkliga stöd.

Evelina för dina dagar av läsning, månader av stöttning och år av tålmod.

Återigen, tack! Utan er hade den här uppsatsen inte varit möjlig. Men givetvis är det jag själv som står för dess alla fel och brister.

Du avskyvärde slav! Det goda rinner av dig, men allt ont det klibbar fast! Jag tyckte synd om dig, jag ville lära dig att tala, slet med att ge dig ord och mening åt de läten som du fick fram – du visste knappast själv vad dessa gråa grymtningar betydde. Jag hjälpte dig, med dina onda anlag förvandlade din kunskap till ett gift: med rätta har du spärrats in i grottan, det är ett mycket lindrigt straff för dig.

William Shakespeare (2004:23) *Stormen*

Gång på gång förklaras Trumps vinst bort med att det var obildade och efterblivna som röstade fram honom. Appalachernas white trash. När de dominerande medieaktörerna – New York Times, Dagens Nyheter, Sveriges Television – väl ger sig ut för att kartlägga dessa Trump-väljare, dessa Andra, blir det närmast freak show. Man tar sig till de platser och människor som indirekt bekräftar den egna upplystheten och centrala positionen.

Sven Anders Johansson (2018:44) *Det cyniska tillståndet*

Så vad är det för tid vi lever i? En övergångstid, men i så fall mellan vilka tidsåldrar? En epok, vars utmaningar och problem vi knappt förstod eller ville förstå och som därför går mot sitt slut? Vad kommer efter? Lever vi i början eller i slutet av något? Och kommer odjuren från den felaktiga översättningen att dyka upp? Ska vi viska eller skrika?

Carsten Jensen (2018:10) *Källarmänniskor*

THE TRAGIC ELECTION of Trump has the advantage of clarifying the broader political situation. Brexit was not an anomaly [...] Indeed, our incapacity to foresee has been the main lesson of this cataclysm: how could we have been so wrong? All the polls, all the newspapers, all the commentators, the entire intelligentsia. It is as if we had completely lacked any means of encountering those whom we struggled even to name: the ‘uneducated white men’, the ones that ‘globalization left behind’; some even tried calling them ‘deplorables’. There’s no question that those people are out there, but we have utterly failed to hear their voices, let alone represent them [...] They are, it seems, just as invisible, inaudible, and incomprehensible as the Barbarians outside the gates of Athens. We, the ‘intellectuals’, live in a bubble – or, perhaps better, on an archipelago amid a sea of discontents.

Bruno Latour (2016) *Two Bubbles of Unrealism: Learning From the Tragedy of Trump*

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Problemformulering.....	3
1.1. Syfte & frågeställningar.....	6
1.2. Disposition.....	7
2. Postdemokrati & populism.....	8
3. Teori.....	12
3.1. Ontologiska utgångspunkter.....	12
3.2. Diskurs & det politiska.....	14
3.3. Subjekt & fantasi.....	17
3.4. Hegemoni.....	20
4. Metod.....	25
4.1. Metodologiska utgångspunkter.....	25
4.2. Material & urvalskriterier.....	26
4.3. Materialinsamling.....	28
4.4. Bearbetnings- och analysprocess.....	28
5. Analys.....	30
5.1. Det otänkbara.....	31
5.2. Vi goda, de onda.....	33
5.3. Missnöjets absorption.....	40
5.4. Vänsterpopulism.....	46
6. Sammanfattning & slutdiskussion.....	52
Referenser	57
Litteratur	57
Tidningsartiklar	66
Bilagor	72

Bilaga 1 "Översikt av material".....	72
Bilaga 2 "Kodningsschema".....	74

1. Inledning

Samma kväll som Donald Trump installerades som USA:s 45:e president befann jag mig på Lunds stadsteater och såg Özz Nûjens Dario Fo-inspirerade enmansuppsättning *Rikard III*. Nûjen inledde prologen till den välrenommerade pjäsen med att påtala krönikespelets bokstaveliga dagsaktualitet – för den som känner sig osäker på referensen kan jag nämna att det som åsyftades inte var ett tillfälligt slut på rosornas krig. Publiken blev uppmanad att ta ställning:

I tomrummet strömmar ondskan och våldet in. / Där ingen vågar styra sprider sig mörka krafter. / Det börjar med att en gräns flyttas, bara lite grann. / Och saker börjar sägas som ingen sade förut. / Rikard är inte Den Onde. / Han har det vi alla har. / Han är ingen utan vårt tysta medgivande. / Säger du emot? Eller ser du tyst på? Vem är du? (Granath & Nûjen, u.å.)

Midsommarhelgen året dessförinnan beskrivs, om än inte utan undantag, som en mardröm. Det var då Storbritannien röstade för att lämna den Europeiska unionen. Enligt de flesta bedömarna, journalister, politiker och experter, var Brexit otänkbart (se exempelvis Guerot, 2017; Runciman, 2016; Streeck, 2017). Likväl inträffade det omöjliga – inte bara en gång, utan två. Först Brexit, och sedan Trump.

Tillsammans representerar den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet populismens uppgång (Moffitt, 2016). Den populistiska frammarschen markerar ett skifte i västvärldens politik med en rörelse bort från de centripetala krafterna som har dominerat de senaste decennierna. Populism är visserligen inte något nytt fenomen och har tidigare fungerat som både en politisk identifikation och ett negativt tillmäle (Ionescu & Gellner, 1969; Laclau, 2005). Ändock hände något nytt i samband med den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet. ”I denna tid”, som Ivan Krastev (2018:12) formulerar det, ”börjar de berättelser och antaganden som så sent som i går vägledde vårt handlande att te sig inte bara förlegade, utan näst intill obegripliga”.

Efter tvillingsvalen, som den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet har kommit att kallas (Behr, 2018), har begreppet populism spridits som en löpeld genom alltifrån media och populärkultur till politiken och akademien (Rovira Kaltwasser et al. 2017:2; Stavrakakis, 2017b:1). Den offentliga debatten efter de båda valen har varit polemisk och, i likhet med Nûjens prolog, präglats av moraliska konnotationer om bland annat ondskan och mörker. Påve Franciskus (i Moffitt, 2020) proklamerade, som exempel, att: ”Populism is evil and ends badly.” Inte sällan åberopas katastrofscenarier tillika undergångstankar, vilket syns i att bokhandlarnas försäljningslistor, i samband med valen, toppades av dystopier så som Sinclair

Lewis *Sånt händer inte här* och George Orwells *1984* (de Freytas-Tamura, 2017). Profilerade samhällsvetare och filosofer, så som Jason Brennan (2017), Yascha Mounk (2018) och Jan-Werner Müller (2017), framhåller populismen som ett hot mot demokratin. Det är framförallt populismens framhävande av konflikten mellan ‘folket’ och ‘etablissemangen’ som uppfattas som både falsk och skadlig. I *What is populism?* skriver exempelvis Müller (2017:100): “The idea of the single, homogenous, authentic people is a fantasy [...] And it's a dangerous fantasy.” Mot populismens splittrande, slutna, irrationella och emotionella retorik framställs de politiska idealen som en strävan efter konsensus, öppenhet, stabilitet och rationalitet (Mouffe, 2019:30; Stavrakakis, 2017a:524f). I linje med detta har vårt språk efter de båda valen formats av begrepp som post-sanning, fake news och faktaresistens (Galanopoulos & Stavrakakis, 2019).

Utöver ovan nämnda reaktioner som tvillingvalen utlöste, återfanns i *Stormens* öga de populistiska väljarna, kring vilka en offentlig debatt kretsade. Men, vilka är de populistiska väljarna? *De*, som Bruno Latour (2016) menar att den samlade intelligentian hade problem att ens benämna. *De*, som journalister, politiker och experter, ja nästintill alla, försökte finna, förstå och förklara – samt, som Sven Anders Johansson (2018:44) noterar, även förlöjliga. *De*, som framställs som obildade, irrationella och rasistiska (Inglehart & Norris, 2019; Abrajano & Hajnal, 2015) – eller beklagansvärda, som Hillary Clinton kallade dem. *De*, som klagas aldrig ha varit på opera (se Weithz, 2016; Wiman, 2016b), liksom den skånske bonden Ronny i Klas Östergrens *Den sista cigaretten*. *De*, som Michael Gove deklarerade var trötta på experter. *De*, som skildras som främmande i de kulturella och sociala förändringarna (Eatwell & Goodwin, 2018; Goodhart, 2017; Haidt, 2016; Hochschild, 2018) – eller *de*, som upplever sig vara, för att parafrasera Richard Nixon, den tysta majoriteten. *De* som beskrivs vara globaliseringens och den ekonomiska utvecklingens förlorare samt, i likhet med Édouard Louis (2019) far, blivit nedbrutna av så kallade ”strukture reformer” (Klein, 2017; Piketty, 2017). *De*, som tillskrivs rollen som *Calibaner* i folkdräkt.¹

Det var frågan om hur vi samtalar – discours kommer från franskans att samtala – om de populistiska väljarna som väcktes hos mig den där kvällen på Lunds stadsteater, när Nûjen ställde sin interpellativa fråga *vem är du?* Hur jag och du identifierar oss – och än mer hur politiska förklararingar och lösningar till samhällsproblem konstrueras – är, enligt min uppfattning, förbundet med hur vi betraktar och talar om vilka dessa väljare är och varför de röstar

---

¹ Caliban är en karaktär i William Shakespeares (2004) pjäs *Stormen*. Tidigare har Caliban figurerat inom postkolonial teori (Federici, 2004; Mannoni, 1990). Den föreliggande uppsatsen är dock inte relaterad till eller inspirerad av nämnda studier. Vad uppsatsens titel åsyftar är en parallell mellan konstruktionerna av de populistiska väljarna och hur Prospero betraktar Caliban som ”förvildad” och ”okunnig”.

populistiskt. Jag menar att debatten kring väljarna har, till skillnad från det enstämiga fördomandet av de populistiska företrädarna och partierna, varit polyfon och relaterad till disparata sätt att förklara hur det omöjliga blev möjligt.

1.1. Problemformulering

För att accentuera den politiska samtids osäkerhet och spänningar beskrivs den rådande konjunkturen, av bland andra Nancy Fraser (2019) och Chantal Mouffe (2019), som ett *interregnum*. Ett interregnum kännetecknas, i enlighet med Antonio Gramsci (i Solty, 2013:90), av att människor har upphört att vara bundna till traditionella ideologier samtidigt som några nya ideologier inte har etablerats. Mouffe (2019:25) menar att nuvarande interregnum ska betraktas som ett *populistiskt ögonblick* vilket består av ”en rad olika motståndsyttningar riktade mot de politiska och ekonomiska förändringarna som genomförts under den nyliberala hegemonin”. Dessa genomförda förändringar har, enligt Mouffe (ibid:25), ”lett till en situation som man skulle kunna kalla ‘postdemokratisk’ för att belysa erosionen av det demokratiska idealets två grundpelare: jämlikheten och folksuveräniteten”.

I likhet med Mouffe har flera, däribland Wolfgang Streeck (2017) och Slavoj Žižek (2017), försökt att avgränsa den politiska konjunkturen till en fråga om *postdemokrati* och *populism*. I detta avseende kan tvillingvalen, Brexit och Trump, ² ses som en överbestämd situation av ekonomiska, sociala och politiska konflikter. Eller, som Mouffe (2019:23) skriver, går det ”att tala om ett ‘populistiskt ögonblick’ när den dominerande hegemonin börjar destabiliseras i takt med att antalet ouppfyllda krav i samhället blir allt större under trycket av politiska eller socioekonomiska förändringsprocesser”. På samma sätt har stora delar av litteraturen som behandlat valen av Brexit och Trump betraktat de båda politiska händelserna som reaktioner på tidigare kriser och förändringsprocesser (se exempelvis Goodhart, 2017; Klein, 2017; Krastev, 2018). Om blicken istället riktas mot hur bedömare, så som journalister, politiker och experter, reagerade på valen, blir det påtagligt att dessa val uppfattades som otänkbara (Runciman, 2016; Streeck, 2017). Jag menar därav att det är möjligt att förstå tvillingvalen som något mer än enbart en *representation* av en politisk konjunktur. Valen kan även betraktas som att de *var* en kris för den postdemokratiska hegemonin. Det är just i egenskapen av dubbla chocker som de

---

² I likhet med vad som framgår av inledningen betraktar jag den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet 2016 som populistiska fenomen. Detta motiveras av både studiens teoretiska ramverk och empiriska material. I följande formuleringar i stil med ”populister så som Brexit och Trump” används Brexit och Trump som metonymier för de företrädare, partier och logiker som var framträdande i de respektive kampanjerna.

båda valen i efterhand har kommit att betraktas som emblematiska för populismens uppgång och på samma gång en urledvridning av den politiska evolutionen (Moffitt, 2020; Latour, 2016).

En kris eller, med en diskursteoretisk terminologi, *rubbing*, är när sedimenterade strukturer och identiteter blir dislokaliserade och därigenom sprider en känsla av ovisshet och osäkerhet (Laclau, 1996:37f). Reaktionerna i samband med de båda valen kan sålunda vittna om en rubbing av de strukturer och identiteter som har format vårt sätt att förstå och förhålla oss till politik. På ett liknande sätt framhåller Naomi Klein (2017:15) att man inte hamnar i chocktillstånd ”bara för att något stort och hemskt inträffar; det måste vara något stort och hemskt som *vi ännu inte förstår*”. I samband med en rubbing krävs det följaktligen att reaktivera förklaringar till *vad det är som händer, varför det händer och hur man ska förhålla sig till det som händer*.

I kölvattnet av Brexit och Trump kan man finna mängder av mediala och politiska debattlägg och populärkulturella framställningar som försöker skildra och förklara krisen, dess orsaker och möjligheterna att ta sig ur den. Merparten av den akademiska litteraturen som har behandlat krisen och den bredare politiska konjunkturen har varit inriktad på att antingen definiera populismen och utvärdera dess dragningskraft eller klargöra vilka väljargrupper som röstar på populisterna och hur det kommer sig att de gör det (se exempelvis Hellström & Lodenius, 2016:9; Harold Clarke et al., 2017:5). Emellertid har man inom de flesta forskningstraditioner inte närmare undersökt hur populismen har blivit *en del* av den postdemokratiska berättelsen (Katsambekis, 2014b:560). I tre större antologier om populism (Panizza, 2005; Rovira Kaltwasser et al. 2017; de la Torre, 2019) som getts ut under 2000-talet är det exempelvis endast ett par författare (Mouffe, 2005c; Stavrakakis, 2017c) som fokuserat på hur postdemokratiska eller, som jag kommer att behandla liktydigt, antipopulistiska logiker, har konstruerat populisterna som sina motståndare. Utan detta perspektiv riskerar skildringarna och förklaringarna till populismens framgångar att framstå som neutrala, vilket Yannis Stavrakakis (2017a:526) åsyftar när han skriver: ”When we study populism, we talk about populism, we articulate meanings in *language* and *discourse*, and language is never innocent.” I språket, eller diskurserna, finns både politiska och affektiva dimensioner som styr och binder upp våra uppfattningar om och förhållningsätt till världen och politiken. Rent konkret innebär bristen på studier av postdemokratiska narrativ att kritiska perspektiv på problemen med bristen på folkligt deltagande och jämlikhet i postdemokratien, riskerar att bli direkt eller indirekt undanträngda (Jäger & Stavrakakis, 2017:552; Stavrakakis, 2017a:523ff).

Det är framförallt inom den diskursteoretiska traditionen som man har studerat antipopulismen som en specifik diskursiv repertoar (Katsambekis, 2014a:52). I dessa undersökningar betraktas antipopulismen som en tunn ideologi eller en politisk logik (Kim, 2018:6; Medarov,

2015:3; se även Freeden, 1998). Det innebär att antipopulismen inte är behäftad med någon specifik politisk ideologi eller rörelse, eller som Benjamin Moffitt (2020) skriver: "[A]ntipopulism is not a clear ideological disposition or mode of governance, but rather an odd mix of ideological and strategic allies pulled together in a temporary coalition." Det som istället sammanhåller de temporära koalitioner är, som Moffitt förstår det, en gemensam fiende. Trots studiernas varierade kontexter, avseende såväl samhällseliga instanser som geografiska avgränsningar, framhäver de flesta att populismen fungerar som en *tom signifikant* vilken representerar alla former av politiska företrädare och partier som utmanar eller bryter mot en konsensusorienterad och teknokratiskt styrd politik (Hellström, 2010:127f; Karavasilis, 2017; Katsambekis, 2014b:558; Medarov, 2015:1ff). Stavrakakis (2014:508f) förklarar detta på följande sätt: "[Populism] emerges as an empty signifier par excellence, and therefore [...] becoming the synecdoche of an omnipresent evil and associated with all its manifestations imaginable: irresponsibility, demagoguery, immorality, corruption, destruction, and irrationalism." Det innebär att samtliga som utmanar en postpolitisk konsensus *diskvalificeras* som politiska motståndare och *demonstras* som antagonistiska fiender, genom att exempelvis attribueras irrationalitet och hotfullhet (Mouffe, 2008:53; Stavrakakis, 2018:54).

De studier som undersökt antipopulism har, som ovan diskuterats, karaktäriserat den politiska konjunkturen som tudelad i å ena sidan postdemokratins försvarare och å andra sidan populistiska utmanare av postdemokratien. Jag menar att en anledning till den bipolära uppdelningen av det politiska rummet är att man närmast uteslutande har studerat hur postdemokratien har konstruerat populistiska partier och företrädare som sina motståndare. Därav finns det skäl att istället studera hur man i samband med tvillingvalen har konstruerat vilka de populistiska väljarna är.

Denna studie kommer att problematisera hur man inom svensk medial opinionsbildning konstruerar vilka de populistiska väljarna är och hur man förklarar varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump. Enligt Michel Foucault (i Glynos & Howarth, 2007:167) är *problematisering* en kritisk analys som består av att studera hur olika lösningar till ett problem konstrueras och hur lösningarna i sin tur bestäms av hur problemet blir konstruerat. Det innebär att jag studerar hur konstruktionerna av de populistiska väljarna medför olika lösningar till hur man ska förhålla sig till dem. Det är genom att kritiskt förklara dessa lösningar som det är möjligt att utläsa olika förhållningssätt till postdemokratien. Med denna infallsvinkel avser jag att i kontrast till tidigare studier belysa hur det politiska rummet i själva verket är multipolärt, det vill säga bestående av en rad koalitioner som på olika sätt försöker att *försvara*, *modifiera* eller *utmana* postdemokratien. På detta sätt kan även min relation till populismforskningen

betraktas som anamorfisk.³

Mitt material består av närmare 300 opinionsbildande texter från ledar- och kultursidorna i Sveriges sex största dagstidningar. Texterna är publicerade två veckor före fram till två veckor efter den brittiska folkomröstningen respektive det amerikanska presidentvalet. Jag kommer att redogöra för tre diskursiva koalitioner inom svensk medial opinionsbildning (*Vi goda, de onda, Missnöjets absorption* och *Vänsterpopulism*).⁴ I enlighet med postmarxistisk diskursteori och lacaniansk psykoanalys kommer jag att kritiskt förklara koalitionerna förhållningssätt till postdemokratin utifrån hur de politiska och fantasmatiske logikerna är verksamma i problematiseringarna av de populistiska väljarna. De *politiska logikerna* motsvarar formen för konstruktionerna, medan de *fantasmatiske logikerna* motsvarar kraften eller investeringarna i desamma (Laclau, 2006:326). Vid detta bidrar det psykoanalytiska perspektivet, och de fantasmatiske logikerna, med att förklara affekternas betydelse för hur konstruktioner eller narrativ kan gripa tag i subjekten och stimulera till identifikationer (Glynos, 2008; Žižek, 2008a).

1.2. Syfte & frågeställningar

Mitt syfte är att problematisera hur man inom svensk medial opinionsbildning, i samband med Storbritanniens folkomröstning om EU-medlemskap och USA:s presidentval 2016, problematiserar vilka de populistiska väljarna är och varför de röstar på populisterna så som Brexit och Trump. Studien avser att kritiskt förklara hur och varför konstruktionerna av de populistiska väljarna kan betraktas som en del av en hegemonisk kamp mellan olika koalitioner som strider för att försvara, modifiera respektive utmana postdemokratin.

Studiens frågeställningar lyder enligt följande:

- Hur konstrueras de populistiska väljarna respektive förklaringarna till varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump?
- Hur konstrueras lösningarna till hur man ska förhålla sig till de populistiska väljarna?
- Hur och varför kan konstruktionerna betraktas försvara, modifiera och utmana postdemokratin?

---

³ Med begreppet anamorfisk (se Adams, 1996:195) menar jag inte att övrig populismforskning ger en förvrängd bild, utan att olika sätt att konstruera problemet medför olika perspektiv.

⁴ Med begreppet diskursiva koalitioner avses i denna studie de olika grupper eller konstellationer inom svensk medial opinionsbildning som är identifierade utifrån konstruktionerna av de populistiska väljarna. Enligt Liv Sunnercrantz (2017:65) implicerar begreppet inte någon intentionalitet eller politisk motivation. Begreppet kan istället sägas beskriva en helhet av praktiker och logiker som är verksamma i de diskursiva konstruktionerna.

1.3. Disposition

I nästföljande kapitel redogör jag för begreppen postdemokrati, postpolitik och populism. Den inledande exposén av nämnda begrepp syftar till att sätta studien i ett teoretiskt och historiskt sammanhang.

I det efterföljande teorikapitlet redogör jag för studiens teoretiska ramverk. Jag kommer att här dels förklara diskursteorins och psykoanalysens ontologiska utgångspunkter och dels understryka nämnda teories relevans för studier av detta slag, där konstruktioner av politiska identiteter och postdemokrati undersöks.

I metodkapitlet redogör jag för och diskuterar studiens metodologiska utgångspunkter, mitt val av material och tillvägagångssätt för materialinsamling, samt mina ställningstaganden i den sammantagna bearbetnings- och analysprocessen.

Uppsatsens analyskapitel är uppdelad i fyra delar. Den första delen består av en redogörelse för hur valen av Brexit och Trump uppfattades och karaktäriserades som något otänkbart. De tre resterande delarna av analyskapitlet behandlar de tre koalitionernas problematiseringar av vilka de populistiska väljarna är och varför väljarna röstar på populisterna. Som jag förklarar i analysen medför de respektive problematiseringarna olika förhållningssätt till postdemokratin.

I uppsatsens sammanfattning och slutdiskussion vidareutvecklas frågan om koalitionernas förhållande till postdemokratin. Därtill inrymmer det avslutande kapitlet en rad konklusioner i relation till det empiriska materialet, teoretiska ramverket och litteraturen kring postdemokrati och populism.

2. Postdemokrati & populism

Postdemokrati är ett begrepp som har använts och utvecklats av bland andra Colin Crouch (2011), Mouffe (2008), Jacques Rancière (1999), Streeck (2014) och Žižek (2008b) för att begreppsliggöra de senaste decenniernas politiska förändringar i västvärlden. Begreppet brukar avse en konjunktur eller styrningspraktik vilken har bibehållit demokratins formella strukturer, men vars demokratiska innehåll eller legitimitet har eroderat (Crouch, 2011:33; Rancière, 1999:102). Jeff Werner (2018:7) skriver:

I det postdemokratiska tillståndet upprätthålls demokratins formella strukturer, såsom fria val, yttrandefrihet, fri press med mera, men de har delvis tömts på innehåll och vitalitet. Politiken bestäms mer av opinionsundersökningarna än av gräsrotterna i partiorganisationerna, och det politiska samtalet mer av kalkylerande medieutspel än av ideologier. (Werner, 2018:7)

Något förenklat kan det postdemokratiska tillståndet beskrivas som att de folkvalda representanternas handlingsutrymme har begränsats samtidigt som medborgarnas inflytande och delaktighet i politiken har reducerats till ett minimum (Crouch, 2011, 28; Mair, 2013:51f; Streeck, 2014:57f). Mouffe (2005a; 2019) menar att postdemokratin kännetecknas av att den spänning mellan liberala och demokratiska värden som tidigare funnits inom västvärldens liberala demokratier har eliminerats. I postdemokratin har de demokratiska värdena, så som jämlikhet och folklig suveränitet, blivit undanträngda och legitimerandet av demokratin har kommit att domineras av liberala värdena, så som rättsstatens principer och mänskliga rättigheter. Mouffe (2019:29f) skriver att man naturligtvis fortfarande talar ”om ‘demokrati’, men ordets innebörd har reducerats till dess liberala innehåll och åsyftar numera bara fria val och skyddet av mänskliga rättigheter”.

Med det ovanstående i beaktande kommer jag i denna uppsats att definiera postdemokrati som en *hegemoni*. David Harvey (2005:3) förklarar hegemoni som ett sunt förnuft vilket har inkorporerats i vårt sätt att tolka, förstå och leva i världen. I linje med detta menar jag att *postdemokrati som hegemoni ska betraktas som ett dominerande sätt att förstå och förhålla sig till politik och demokrati*. Min förståelse lutar sig här emot Ranciéres (1999; 2005) definition av postdemokrati, i vilken begreppet åsyftar ett legitimerande av demokratin efter folket. Rancière (1999:102) skriver:

Post-democracy is the government practice and conceptual legitimization of a democracy after the demos, a democracy that has eliminated the appearance, miscount, and dispute of the people and is thereby reducible to the sole interplay of state mechanism and combinations of social energies and interests. (Ranci re, 1999:102)

Enligt Ranci re (2005:21ff)  r demokrati – som i den diskursteoretiska terminologin motsvarar *det politiska* – liktydigt med folkets framträdande som en felräkning eller orätt inom den etablerade sociala och politiska ordningen. Folket ska dock inte f rst as som en förefintlig socialgrupp, som exempelvis den sociala kategoriseringen av de populistiska väljarna som en vit manlig arbetarklass, utan istället *som en del som inte har en del* i den etablerade ordningen (ibid:30). Detta innebär att en del som inte har en del i den sociala och politiska ordningen framträder och genom sitt framträdande förändrar ordningen och i egenskap av sin del g r anspråk på att representera en helhet (ibid:39). På ett liknande sätt förklarar Laclau och Mouffe (2008:28) att den hegemoniska relationen består av att något partikulärt, utan att upphöra att vara partikulärt, åtar sig att representera en universalitet. Postdemokratin kan i detta avseende f rst as som ett försök att eliminera folkets framträdande och därmed reducera politiken till ett beräknande av föreliggande sociala energier och intressen – eller, som Herbert Tingsten (1952) på sin tid uttryckte det: ”Politiken ter sig som ett slags tillämpad statistik.”

Mouffe (2008:37) framhåller att postdemokratin  r förbunden med begreppet *postpolitik*, vilket avser den konsensuspr glade politik som har dominerat de senaste decenniernas politiska utveckling i västvärlden. Historiskt sammanhänger det postpolitiska med v nsterens och socialdemokratins anpassningar till en nyliberal matris. Denna matris kan sägas ha antagit formen av en myt gestaltad som en historisk nödvändighet. Eller, som Margret Thatcher förkunnade: ”There is no alternative.” Denna politiska konsolideringsprocess, som postpolitiken också kan ses som, tog sin form efter kommunistpartiernas politiska omorientering efter Sovjetunionens sammanbrott och socialdemokratins formering av ”tredje v gens” politik (Swyngedouw & Wilson, 2015:5f). Närmare bestämt kan man datera postdemokratins uppkomst till Bill Clintons presidentvals kampanj 1992 och dess slogan ”It’s the economy, stupid!”, vilken retrospektivt fick sin mening fixerad av Tony Blairs (i Mouffe, 2019:15) yttrande att ”valet står inte mellan en v nsterinriktad eller en h gerinriktad ekonomisk politik, utan mellan en god ekonomisk politik och en dålig”.

Postdemokratin kännetecknas således av att de politiska konflikterna mellan höger och vänster har blivit bortträngda (Mouffe, 2008). Men, *antagonismen*, som i diskursteorin står för den oreducerbara dimensionen av de politiska konflikterna, försvinner dock inte, utan återvänder, liksom symptomet, från det bortträngda (Mouffe, 2005b:4). I borttr ngningen  r det som

Jacques Lacan (i Fink, 1999:112) skriver: "[N]ot that affect is suppressed, but that is displaced and misrecognizable." På liknande vis som affekterna blir antagonismen förskjuten och förvrängd i postdemokratin. Mouffe (2008:74f) menar att detta sker genom att antagonismen artikuleras i *moralens register* mellan goda och onda. Konsekvensen av denna politiska bortträngning är att politik i den postdemokratiska konjunkturen endast kan artikuleras som antingen institutionaliserad och konsensusorienterad – vari politiken är reducerat till blott ett administrerande av sociala energier och intressen – eller som politiska konflikter vilka antar formen av en moralisk uppdelning mellan ett vi och ett dem (Mouffe, 2008:74f). Av detta följer att alla som bestrider den konsensuspräglade politikens samförstånd konstrueras som exempelvis traditionister, fundamentalister eller populistiska (Ranciere, 2005:71; Žižek, 2013:66). I den rådande politiska konjunkturen sammanfaller nämnda konflikter med antipopulistiska logiker – varpå antipopulismen kan betraktas som ett artikulerat försvar av postdemokratin (Medarov, 2015:3).

I de fåtal studier som har gjort om hur de populistiska väljarna blir konstruerade av antipopulistiska eller postdemokratiska diskurser framträder en bild av att väljarna blir karaktäriserade som irrationella, obildade och främlingsfientliga (Galanopoulos & Stavrakakis, 2019; Glynos & Mondon, 2016; Hellström, 2010; Hume, 2017). Det som utmärker dessa, antipopulistiska, konstruktioner av de populistiska väljarna är att politiska förklaringar till populismens framgångar är undantryckta. Istället förklaras framgångarna med väljarnas personliga egenskaper och värderingar. På detta sätt fungerar konstruktionerna av de populistiska väljarna som ett försvar av rådande normer och regler (Glynos & Mondon, 2016; Hellström 2010:156; Hume, 2017:21). Därtill bidrar konstruktionerna av väljarna till att stimulera politiska identifikationer. Detta kan komma sig av att människor upplever sig som goda och upplysta i relation till de populistiska väljarna (Galanopoulos & Stavrakakis, 2019:6f; Johansson, 2018:44ff). Det kan också fungera genom att väljarna blir konstruerade som ett hot mot *vårt sätt att leva*. Det senare illustreras exempelvis i Jason Glynos och Aurélien Mondon (2016) studie om medias rapportering om Europaparlamentsvalet 2014, vilken visar att väljarna framställdes som att de oansvarigt och njutningsfullt hade nyttjat sina demokratiska rättigheter på ett sådant sätt att det hotade det demokratiska livet genom att rösta på högerpopulister (ibid:7f).

Mot bakgrund av ovanstående redogörelse av postdemokrati och postpolitik menar jag att valen av Brexit och Trump kan betraktas som representationer för den politiska konjunktur som av Mouffe (2019) benämns som ett populistiskt ögonblick – och detta av två anledningar. För det första, för att populism är ett pejorativt begrepp som används för att beskriva samtliga politiska krafter som försöker bryta mot en postpolitiska konsensus (Latour, 2017:63; Stavrakakis,

2017b:1ff). I det textmaterial som studien i denna uppsats utgår från, är den pejorativa användning av begreppet vanligt förekommande, vilket innebär att tvillingvalen förstås som populistiska fenomen uppbyggda av populistiska företrädare och partier. Samtidigt blir de människor som röstade på dessa partier och företrädare också betraktade som populistiska väljare. I denna pejorativa bemärkelse av begreppet populism – som inte sällan utelämnas i forskningen – är populistiska företrädare och väljare diskursivt konstruerade som motståndare eller fiender. För det andra, för att populism, i enlighet med diskursteorin (De Cleen & Stavrakakis 2017:310; Laclau, 2015b:163), är en politisk logik som diskursivt konstruerar en konflikt mellan folket – underdoggen – och etablissemangen, vilket kan känneteckna flertalet av de politiska rörelser och partier som utmanar den postdemokratiska hegemonin. Populism är, i enlighet med denna definition, inte en form av en specifik politisk ideologi eller rörelse (Laclau, 2005:117). Därmed kan populism innefatta både vänster- och högerpopulism, varav skillnaderna dem emellan består i hur vi:et och motståndaren konstrueras (Mouffe, 2019:38; Mudde & Rovira Kaltwasser, 2017). Vänsterpopulism, å ena sidan, konstruerar en inkluderande underdog i relation till ett ekonomiskt och politiskt etablissemang (De Cleen & Stavrakakis 2017:310). Ett sådant vänsterpopulistiskt projekt består av att artikulera demokratiska krav på jämlikhet och folklig suveränitet. Högerpopulism, å andra sidan, konstruerar ett exkluderande folk som utmålar främlingen eller invandraren som ett yttre hot, vilket medför att missnöjet inte nödvändigtvis blir artikerat som demokratiska krav (Mouffe, 2019:39). Det är denna diskursteoretiska definition av populism som läsaren bör ha i åtanke när jag nedan benämner en av koalitioner inom svensk medial opinionsbildning som vänsterpopulistisk.

3. Teori

I detta teorikapitel redogör jag för uppsatsens ontologiska utgångspunkter och för de teoretiska begrepp och logiker som är centrala för min analys.

Uppsatsens teoretiska ramverk utgörs av postmarxistisk diskursteori och lacaniansk psykoanalys. Grunddragen för diskursteorin utstakades i Laclaus och Mouffes 1985-års utgåva av *Hegemoni och den socialistiska strategin*. Genom att kombinera teoretiska element från post-strukturalism, psykoanalys och marxistiska tänkare, så som Gramsci och Louis Althusser, har diskursteorin gått bortom marxismens ekonomiska determinism och klassreduktionism och skapat nya möjligheter för en social och politisk analys (Howarth & Stavrakakis, 2000:2ff; Laclau & Mouffe, 2008:22). Denna analys vilar i sin tur på ett ontologiskt paradigm vari samhället är *kontingent, ofullständigt* och *i grunden politiskt* (Laclau, 1994:2ff). Från 1980-talet har diskursteorin, mycket tack vare Žižek, inkorporerat Lacans psykoanalytiska teorier (Laclau & Mouffe, 1990:96; Torfing, 1999:56). Enligt Lacan (1989) är det inte bara samhället som är kontingent och ofullständigt, utan även subjektet. I strikt bemärkelse sammanfaller samhällets och subjektets brist, vilket undergräver åtskillnaden mellan det objektiva och subjektiva (Stavrakakis, 1999:4). Psykoanalysen ska därför inte betraktas som ett supplement till en diskursteoretisk socio-politisk analys, utan istället ska de två teoribildningarna ses konvergera i en gemensam logik, vilken Laclau (1990:96) beskriver som: "[T]he logic of the signifier as a logic [...] which presides over the possibility/impossibility of the construction of *any* identity."

3.1. Ontologiska utgångspunkter

En ontologisk utgångspunkt för den postmarxistiska diskursteorin och den lacanianska psykoanalysen är att subjektet och samhället ständigt misslyckas att nå en slutgiltig grund eller tillsluten identitet (Žižek, 1990:253f). Det är detta som Lacan (i Copjec, 2015:207) till syvende och sist avser att förklara med formuleringen "there is no sexual relationship". I samma andemening menar Laclau och Mouffe (2008:146) att det inte finns något samhälle. Eller, som Laclau (2006:325) skriver, att samhället är en *misslyckad enhet*, vilken genomsyras av en oöverbrygbar *brist, gräns* eller *negativitet*.

Den negativitet eller brist som genomkorsar det sociala motsvarar i en lacanianskt vokabulär

det reala. Žižek (1990) förklarar detta på följande sätt: "The socio-symbolic field is conceived as structured around a certain traumatic impossibility, around a certain fissure which cannot be symbolized." Det reala är, i form av en oöverbryggbar spricka, något som alltså undflyr varje form av representation och därigenom förhindrar en fullständig tillslutning av samhällets och subjektets identiteter. Det innebär dock inte att det reala är något som ligger bortom de diskursiva eller symboliska representationerna:

[B]ut if what is represented is an internal limit of the process of representation as such, the relationship between internality and externality is subverted: the Real becomes a name for the very failure of the Symbolic in achieving its own fullness. (Laclau, 2000a:68)

Det reala är sålunda en inre gräns för samhället som endast ex-isterar som störningar av de diskursiva representationerna. Därmed kan det reala betraktas som namnet på omöjligheten för ett samhälle, en struktur eller ett objekt att bli helt tillslutet. Enligt Richard Boothby (2001) tenderar teoretiska exposéer av det reala att bli behäftade med en abstrakt problematik. Boothby (ibid:148) påminner emellertid om att det reala är något som mänskliga erfarenheter vittnar om. Det är närmare bestämt *ångesten* som kan beteckna subjektens konfrontation med och erfarenhet av det reala. Enligt såväl Sigmund Freud som Martin Heidegger uppkommer ångesten, till skillnad från skräcken vilken är relaterad till ett hotfullt objekt, i *frånvaron av ett objekt* (ibid:148).

Enligt Laclau (1996:37f) uppträder den ångestliknande erfarenheten av att samhället är ofullständigt i samband med en rubbning (*dislocation*). Som ovan nämnt, är en rubbning en händelse, eller en serie av händelser, som inte kan bli diskursivt representerad och dislokaliseras på så sätt de sedimenterade relationerna och uppfattningarna om världen. Detta leder i sin tur till en spridning av en känsla av osäkerhet och ovisshet. Eller, som Glynos och Howarth (2007:143) skriver: "[D]islocation signifies the presence of 'the real' in the symbolic order, which can be characterized as a moment when a sense emerges [...] that 'things are not quite right'." Rubbningar kan därmed karaktäriseras som traumatiska händelser eller kriser vilka blottlägger varje struktur och identitets ofullständighet och kontingens. Rubbningar är dock inte endast något traumatiskt. Deras dislokaliseringseffekt möjliggör även att sedimenterade – det vill säga rutiniserade och förgivettagna – strukturer och identiteter kan bli ifrågasatta, utmanade och omvandlade (Laclau, 1990:43f; Torfing, 1999:148).

Att varken samhället eller subjektet kan bli fullständigt suturerat är däremot inte detsamma som ett postmodernt förkastande av varje grund (Marchart, 2007). Det är nämligen i samhällets frånvaro av en grund eller identitet som partiellt fixerade grunder kan upprättas. Det är således

med begrepp som det reala som diskursteorin och den lacanianska psykoanalysen försöker att benämna och förklara omöjligheten av en slutgiltig grund (Laclau, 2000a:68). Som ett ontologiskt villkor är denna omöjlighet inte kontingent. Om det ontologiska villkoret inte skulle vara nödvändigt, skulle det innebära att det finns en möjlighet för ett samhälle eller subjekt att tillförsäkra sig en slutgiltig grund eller identitet. Utifrån detta följer å ena sidan att det sociala är historiskt föränderligt och å andra sidan att det politiska är partiella och i slutändan misslyckade försök att etablera en grund (Marchart, 2007:2; Žižek, 2000:111).

De ovan nämnda ontologiska villkoren blir blottlagda av rubbningar, vilket jag i nedanstående analyskapitel visar när jag förklarar hur koalitioner inom svensk medial opinionsbildning konstruerar de populistiska väljarna som svar på hur och varför det otänkbara inträffade i samband med den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet 2016.

Inom diskursteorin finns en tendens att förklara rubbningar som icke-diskursiva fenomen eller händelser, vilket innebär att rubbningar blir betraktade som något utanför de diskursiva representationerna (Stavrakakis, 2017c). Genom att betrakta valen av Brexit och Trump som rubbningar för den postdemokratiska hegemonin visar jag att rubbningar kan utgöras av diskursiva praktiker och konflikter som i sin tur dislokaliserar sedimenterade system av representationer. I detta avseende finner jag Laclaus (1990:39) motsägelsefulla redogörelse för förhållandet mellan begreppen rubbning och antagonism som produktiv. I korthet betyder det att jag bejakar hur antagonism kan ses som diskursiva reaktioner på rubbningar samtidigt som antagonismen själv leder till rubbningar (se vidare Marchart, 2018:24; Stäheli, 2006:236).

3.2. Diskurs & det politiska

I diskursteorin är det politiska – till skillnad från politik i en snävare bemärkelse – en ontologisk kategori som inte motsvarar någon specifik nivå eller instans i en samhällsformation (Laclau, 2005). I enlighet med ovanstående redogörelse av samhällets ofullständighet framträder här en förståelse för det sociala som något konstruerat, kontingent och i grunden politiskt. Närmare bestämt framhåller diskursteorin att det politiska ska betraktas som konstitutivt för det sociala (Laclau, 1994:4). Härav är de politiska logikerna, som jag nedan redogör för, relaterade till hur strukturer och identiteter blir utmanade, omvandlade och försvarade (Laclau, 2005:117).

De två politiska logikerna, vilka utgörs av differens- och ekvivalenslogiken, följer Ferdinand de Saussure (1970) och den strukturella lingvistikens uppdelning av språkliga relationer

som syntagmatiska eller paradigmatiska. I likhet med syntagmatiska relationer består *differenslogiken* av kombinatoriska och kontinuerliga relationer mellan element, vilket tenderar att expandera och öka komplexiteten i det sociala. I likhet med paradigmatiska relationer består *ekvivalenslogiken* av en utbytbarhet av element, vilket gör att det sociala här istället tenderar att reduceras och uppdelas till två förtätade antagonistiska poler (Laclau och Mouffe, 2008:191). Innan jag återkommer till de politiska logikerna kommer jag först redogöra för det diskursteoretiska perspektivet på *diskurs* och några relaterade begrepp, så som *artikulation*, *flytande signifikanter* och *nodalpunkter*.

Enligt diskursteorin och den lacanianska psykoanalysen är samtliga element och praktiker meningsfulla (Laclau, 2015a:26). Det innebär att deras mening eller identitet konstitueras av diskurser; ett objekt kan endast definieras i egenskap av ett diskursivt element som står i relation till andra diskursiva element (Howarth & Stavrakakis, 2000:3). Detta ska dock inte förstås som att objekten saknar existens utanför diskurser, utan istället som att de behöver bli diskursivt artikulerade för att få en mening (Laclau, 1990:101). Vidare utgörs diskurser inte endast av tal och skrift, utan motsvarar *varje komplex av element där relationer spelar en avgörande roll* (Laclau, 2005:68). Det innebär, i enlighet med Ludwig Wittgensteins (1992) språkspel, att diskursteorin bryter med uppdelningen mellan diskursiva och icke-diskursiva strukturer. Av detta följer även att diskurser har en materiell karaktär – innefattande både tal och handlingar – som upprättar och styr relationer (Laclau & Mouffe, 2008:160ff).

Diskurser är socialt och politiskt konstruerade meningssystem som består av meningsfulla praktiker eller artikulationer vilka etablerar relationer mellan objekt. Artikulation definierar Laclau och Mouffe (2008:157) som en ”praktik som etablerar en relation mellan element på ett sätt som gör att deras identitet förändras som ett resultat av den artikulatoriska praktiken”. De diskursiva elementens identitet förändras sålunda genom att de intar differentiella positioner mellan vilka artikulationerna etablerar relationer. Därtill blir de diskursiva elementen re-artikulerade av aktörer och koalitioner, vilket medför att deras identiteter inte kan bli fullständigt fixerade utan har en överbestämd karaktär. Laclau och Mouffe (ibid:168f) benämner härvid de diskursiva elementen som flytande signifikanter när de blir artikulerade av olika aktörer eller koalitioner samtidigt.

Trots att samhället aldrig kan bli helt tillslutet krävs det att diskurser åtminstone partiellt fixerar meningen på det diskursiva fältet för att det ska vara möjligt att etablera meningsfulla relationer (Laclau & Mouffe, 2008:169). Detta sker genom inrättandet av nodalpunkter, vilka Laclau och Mouffe (ibid:169) definierar som ”privilegierade signifikanter som fixerar betydelsen i en signifikantkedja”. Med andra ord, enhetliggör nodalpunkter det diskursiva fältet genom

att organisera relationerna och tillfälligt fixera de flytande signifikanternas identiteter (Torfing, 1999:98f). I enlighet med Laclau (2000a) och Žižek (2008a) menar jag i denna uppsats att nodalpunkter kan fungera som tomma signifikanter. I egenskap av tomma signifikanter beror inte nodalpunkters funktion primärt på vad de representerar, utan att de möjliggör för subjekt eller politiska projekt att identifiera sig själva som en enhet. Detta gör de genom att referera till de tomma signifikanterna, vilka först i och med dessa identifikationer retrospektivt fixerar meningen av identiteterna och organiserar relationerna (Žižek, 2008a:105f).

Jag har avgränsat studiens material till att handla om en diskurs om de populistiska väljarna. Det innebär att jag har identifierat en regelbundenhet i spridningen av artikulationer av dessa väljare i svensk medial opinionsbildning (Laclau & Mouffe, 2008:158). Jag betraktar därav de populistiska väljarna som en tom signifikant som de respektive koalitioner försöker fylla med en bestämd mening. Till detta hör att de populistiska väljarna också kan ses som flytande signifikanter då koalitioner strider om att bestämma deras betydelse. Därmed karaktäriseras, i enlighet med Laclau (2000b:304; 2005:131ff), de privilegierade signifikanterna både av en flytande och en tom dimension i samband med de hegemoniska kamper som följer av rubbningar.

Att strukturers och subjekts identiteter är ofullständiga och kontingenta vidareleder till att det politiska är konstitutivt för det sociala. Anledningen är att det krävs *gränsdragningar* för att en diskurs eller diskursiv formation – det vill säga en konfiguration av flera diskurser – ska kunna konstitueras som en urskiljbar enhet, där dess sedimenterade form utgör det sociala (Laclau, 1996:52). Laclau (2005:70) beskriver att politiska gränsdragningar består av en radikal exkludering av element. Det vill säga en exkludering av ett inre element, så som en demoniserad samhällsgrupp, vilken genom att uteslutas från det sociala gör det möjligt för samhället att etableras som en i slutändan ofullständig enhet i relation till det exkluderade elementet. På detta sätt utgör det exkluderade elementet inte någon ytterligare differentiell och relationell identitet i samhället, utan är istället en ren negativitet eller en konstitutiv utsida (Laclau & Mouffe, 2008:185f). Detta medför att det finns en oöverbryggbar spänning i det sociala mellan differenslogiken – som upprättar kontinuerliga och kombinatoriska relationer mellan identiteter – och ekvivalenslogiken – som undergräver de differentiella identiteterna genom att göra dem ekvivalenta med varandra i relation till det exkluderade elementet (Laclau, 1996:38).

Utifrån det ovanstående kan de politiska logikerna förklara hur gränser utmanas, upprättas, försvaras och förskjuts. Det betyder i sin tur att politiska logiker reaktiverar de kontingenta grunderna för struktur och subjekts identiteter genom att de blir utmanade, omvandlade och försvarade av de politiska gränsdragningarna. Politiska koalitioner som artikulerar krav eller konflikter i enlighet med ekvivalenslogiken karaktäriseras av att utmana, upprätta eller försvara

gränser. På så vis undergräver de identiteternas differentiella karaktär på vardera sida av gränsdragningen, medan politiska koalitioner som artikulerar krav i enlighet med differenslogiken kännetecknas av att stävja och förskjuta gränser och därmed expandera de kontinuerliga kombinationerna av relationer mellan identiteterna (Glynos & Howarth, 2007:144).

Nedan, i analyskapitlet, ger jag en kritisk förklaring till hur de politiska logikerna är verk samma i de tre koalitionernas konstruktioner av de populistiska väljarna och deras förklaringar till varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump. Det innebär att jag studerar konstruktionernas politiska dimension i form av deras gränsdragningar såväl som upprättande av nodalpunkter och identiteter. Som jag nedan visar, renderar konstruktionerna olika lösningar, som även de är konstruerade i enlighet med de politiska logikerna, till hur man ska förhålla sig till både de populistiska väljarna och postdemokratin.

3.3. Subjekt & fantasi

Ovan har jag redogjort för hur de politiska logikerna kan förklara hur sedimenterade identiteter och strukturer blir ifrågasatta, omvandlade och försvarade. I detta avsnitt ska jag beskriva hur de fantasmatiska logikerna – som motsvarar den ideologiska fantasin – kan förklara varför subjekten blir appellerade av och identifierar sig med diskursiva eller symboliska representationer. Denna redogörelse tar avstamp i en psykoanalytisk förståelse av begrepp så som *subjekt*, *brist*, *begär*, *fantasi*, *identifikation* och *njutning*.

De fantasmatiska logikerna baseras på det lacanianska begreppet fantasi, vilket kan förstås som ett imaginärt stöd som ger verkligheten sin stadga (Žižek, 2008a:44). Det innebär emellertid inte att fantasin står i motsats till verkligheten utan att den är, i enlighet med Althusser (1968:248) terminologi, den levda verklighet som alluderar på de reella villkoren. Laclau (1990:92) menar till skillnad från Althusser, men i linje med det lacanianska perspektivet, att fantasins ideologiska aspekt inte är ett misskännande av en bestämd ordning, utan att misskännningen tvärtom består av att det existerar en suturerad helhet. På ett liknande sätt framhåller Žižek (2008a:45) att ideologins funktion inte är att vara en tillflyktsort från verkligheten, utan att istället erbjuda verkligheten som ett skydd från en traumatisk konfrontation med samhällets ofullständighet. Med detta sagt, så fyller de fantasmatiska logikerna två funktioner: för det första att dölja de kontingenta villkoren i varje identitet och struktur och för det andra att stimulera subjektens begär efter identifikationer genom att ge ett löfte om en njutning förbunden med utfyllnaden av en brist (Glynos & Howarth, 2007:145).

Härvid är det nödvändigt att presentera ett lacanianskt perspektiv på subjektet för att vidare klargöra hur den ideologiska fantasin eller de fantasmatiska logikerna verkar. Som ovan nämnt är det för diskursteorin och psykoanalysen ontologiskt postulerat att både samhället och subjektet är genomkorsat av en oöverbryggbar brist (Laclau & Zac, 1994:32f). Detta innebär, i enlighet med Lacan (1989), att subjektet inte har en förutbestämd grund eller identitet. Istället behöver subjektet identifiera sig med signifikanter eller bilder – som till exempel signifikanterna ”demokrat” eller ”arbetarklass” – för att tillförskaffa sig en identitet eller känsla av att vara hel. Dessa bilder och signifikanter ligger dock utanför subjektet, vilket innebär att subjektet är kluvet och decentrerat (Fink, 1997:4f).

Det är genom att subjektet är fäst vid en signifikant som hon blir tilldelad ett symboliskt mandat eller en subjektsposition (Žižek, 2008a:126). Emellertid misslyckas varje signifikationsprocess att representera subjektet och det kvarstår, som Žižek (ibid:139) belyser, alltid en *rest*. Denna rest kan ses motsvara bristen i de symboliska strukturerna. I strikt bemärkelse kan den också betraktas utgöra subjektet: “[T]he subject tries to articulate itself in a signifying representation; the representation fails; instead of richness we have a lack, and this void opened by the failure *is* the subject of the signifier.” (ibid:198)

Som tidigare nämnt, är det enligt Laclau (1990:60) rubbningar som dislokaliserar subjektens sedimenterade identiteter. Det innebär att identiteterna – som exempelvis ”demokrat” eller ”arbetarklass” – upplevs som prekära och otillräckliga. Subjektet tvingas därmed att ånyo identifiera sig med symboliska identiteter för att utfylla den brist som blottläggs vid rubbningar (ibid:44). Subjektets brist är dock konstitutiv och varje identifikation misslyckas att förse subjektet med en stabil identitet, vilket i sin tur ligger till grund för begäret att fylla ut bristen genom nya identifikationer (Stavarakakis, 1999:35).

Enligt Lacan (2000:164f) är det fantasin som kanaliserar och strukturerar subjektens begär genom att utpeka vad som saknas i de symboliska strukturerna (ett saknat objekt) och på samma gång implicera ett löfte om att fylla ut bristen i strukturerna (genom att utlova att återfå det saknade objektet). Detta objekt som fantasin är riktad mot, och som Lacan (ibid:450) benämner som *objet petit a*, innehar en paradoxal status och inkarnerar samtidigt, för att använda Žižek (1999:246f) formulering, ”den rena bristen, tomrummet vilket begäret snurrar och orsaker som sådant begäret, och det imaginära element som döljer detta tomrum, gör det osynligt genom att fylla ut det”. I fantasin blir denna brist i sin tur relaterad till den i efterhand postulerade förlusten av försymbolisk njutning. Det vill säga en mytisk njutning som antas ha blivit offrad i och med subjektets inträde till den sociala och diskursiva verkligheten (Stavarakakis, 2007:74f).

Fantasin är sålunda verksam genom att stimulera begäret till att återskapa denna omöjliga

njutning, vilken Glynos och Howarth (2007:151) benämner som *njutning i fullbordan*. I en politiskt kontext innebär detta att de symboliska eller diskursiva konstruktionernas möjligheter att gripa tag i subjekten och att mobilisera politiska projekt är avhängiga möjligheten att kanalisera och rikta begäret efter en försymbolisk njutning (Žižek, 2008a:140). Denna kanalisering sker genom att fantasmatiska narrativ erbjuder löften om att fylla ut bristen. De fantasmatiska löf-tena, i egenskap av objekt *petit a*, bildar därmed en vektor – det vill säga kraften och riktningen – för politiska projekt, vilket Stavrakakis (2013:184) förklarar som att:

[D]et imaginära löftet om att den förlorade/omöjliga njutningen kan återerövas är det som mer än något annat erbjuder ett fantasistöd för många av våra politiska val och projekt. Nästan allt politiskt tal går ut på att ställa i utsikt ”det goda livet” eller ett ’rättvist samhälle’, begrepp som båda utgör fiktioner om ett framtida tillstånd där vi har övervunnit de begränsningar som ointetgör vår njutning i nuet. (Stavrakakis, 2013:184)

Det är emellertid omöjligt att överkomma denna brist och uppnå en fullständig tillslutning av samhället. Fantasins funktion kan i detta avseende betraktas som imaginära narrativ vilka erbjuder förklaringar till samhällets ofullständighet. Detta sker genom att fantasin omvandlar den ontologiska bristen till ett objekt som har blivit erövat av en antagonistisk kraft (Glynos & Stavrakakis, 2006:210f). Omvandlingen ger upplevelsen av att det åtminstone potentiellt går återfå vad som har förlorats. Glynos (2008:283), skriver här: “[T]he obstacle, which often comes in the form of a prohibition or a threatening Other, transform this impossibility into a ‘mere difficulty’, thus creating the impression that its realization is at least potentially possible.” Den hotfulle andre, som Glynos (ibid) skriver om, förkroppsligar ett hinder och fyller därigenom funktionen av att förklara både varför löfena om en tillslutning inte har blivit uppfyllda och vad som krävs för att hindren ska kunna överkommas. Dessa narrativ presenterar inte sällan den andre som ett hot för subjektens njutningar, både i form av att den andre antas njuta mer än oss själva och i form av att den andre hotar att stjäla vår njutning:

[T]he ‘other’ wants to steal our enjoyment (by ruining our ‘way of life’) and/or it has access to some secret, perverse enjoyment. In short, what gets on our nerves, what really bothers us about the ‘other’, is the peculiar way he organizes his enjoyment [...] The basic paradox is that our Thing is conceived as something inaccessible to the other and at the same time threatened by him. (Žižek, 1991:165)

Den andre som *stjäl vår njutning* kan utgöra både ett yttre hot (såsom terroristen) och ett inre hot (såsom populisten). Det är, för att upprepa mig, genom hotet från den andre som fantasin omvandlar den ontologiska bristen till en förlust av ett objekt. Det innebär att det samtidigt kan skapas ett narrativ om hur en njutning, som är förbunden med att återfå det förlorade objektet,

är möjlig att uppnå, vilket i sin tur stimulerar subjektens begär (Žižek, 1993:202f). I nedanstående analyskapitel använder jag mig av denna förståelse när jag förklarar hur de fantasmatiska logikerna är verksamma i de tre koalitionernas problematiseringar av de populistiska väljarna och lösningarna till hur man ska förhålla sig till dessa väljare. Det innebär att jag studerar koalitionernas fantasmatiska narrativ vilka är knutna till såväl den hotfulle andre som till löften om en njutning. Min mening är att det därigenom är möjligt att kritiskt förklara den affektiva dimensionen av koalitionernas respektive förhållningssätt postdemokratin.

3.4. Hegemoni

Begreppet hegemoni fungerar som en nodalpunkt för den postmarxistiska diskursteorin (Howarth & Stavrakakis, 2000:6). I denna avslutande del av teorikapitlet är min avsikt att foga samman ovan nämnda ontologiska utgångspunkter, teoretiska begrepp och logiker, samt att redogöra för deras betydelse för min studie.

Den nuvarande politisk-filosofiska betydelsen av begreppet hegemoni går att härledas till det tidiga 1900-talets marxism och i synnerhet till Gramsci (Anderson, 1976; Sunnercrantz, 2017). Utifrån Gramscis (2000) teorier kan hegemoni i korthet beskrivas som ett moraliskt och intellektuellt ledarskap som fungerar genom en kombination av tvång och samtycke. En hegemonisk kamp, som sker både i civilsamhället och inom staten, handlar i slutändan om att etablera en världsbild, eller ett *sunt förnuft*. Stuart Hall (1988:8), som citerar Gramsci, skriver: “[C]ommon sense is, as Gramsci says, ‘not without its consequences’ since ‘it holds together a specific social group, it influences moral conduct and the direction of will’.” Det är med stöd i detta resonemang som jag i denna uppsats har definierat postdemokrati som en hegemoni i form av ett inkorporerat sunt förnuft i vårt sätt att tolka och förhålla oss till politik och demokrati.

I diskursteorin är det rubbningar som dislokaliserar hegemonins dominerande tolkningar och förhållningssätt, vilket i sin tur öppnar upp för hegemoniska strider. Stavrakakis skriver (2017c:546): “This category [dislocation] denotes the (inherent) limit of social objectivity, the moment of failure that ruptures our established reality and opens up an antagonistic play between competing discursive articulations struggling to impose a new hegemony.” I analyskapitlet visar jag hur de båda valen, Brexit respektive Trump, innebar dubbla chocker vilka rubbade den postdemokratiska hegemonin och föranledde därigenom en hegemonisk kamp mellan tre diskursiva koalitioner, vilka jag kallar Vi goda, de onda, Missnöjets absorption och

Vänsterpopulism. Dessa tre koalitioner framträder, i tur och ordning, som ett försvar, en modifiering och en utmaning av den postdemokratiska regimen (se Tabell 1 ”Koalitioner i svensk medial opinionsbildning”, sid. 30).

Hegemonins skepnader

Min kategorisering av de tre koalitionerna tar avstamp i Howarths (2010;2013) analytiska uppdelning av hegemonins skepnader i antingen *politisk praktik* eller *hegemonisk styrning*. Hegemoni som politisk praktik åsyftar bildandet av projekt som kan utmana en specifik regim genom att sammanlänka olika krav, medan hegemoni som styrning syftar till på vilket sätt subjekten accepterar en specifik regim även om de tidigare har motsatt sig densamma (Howarth, 2013:199, 203; Sunnercrantz, 2017:54). Howarth (2010:320) uppdelar därutöver hegemoni som styrning i två styrningsformer. Min avsikt med denna uppsats är att framhålla att det finns ytterligare en form av hegemoni som styrning, med vilken det blir svårare att, utifrån de politiska logikerna, upprätthålla en robust analytisk distinktion mellan hegemonins olika skepnader. I det följande kommer jag, i enlighet med Laclau (2005) och Howarth (2010;2013), att redogöra för hegemonins olika skepnader utifrån de politiska och fantasmatiska logikerna.

I enlighet med ekvivalenslogiken består hegemoni som politisk praktik av en sammanlänkning av olika krav i ett projekt. Politiska krav kan förstås som artikuleringar av ett missnöje som uppstår i samband med rubbningar, då sedimenterade strukturer och identiteter skakas om. Om inte dessa krav blir hanterade och absorberade av den hegemoniska regimen som separata krav, kan de börja sammanlänkas med varandra i en ekvivalenskedja (Laclau, 2005:73). I denna metonymiska rörelse – där ett krav leder till ett annat – blir identiteterna och kraven ekvivalenta med varandra. Det sker genom en politisk gränsdragning i relation till en antagonistisk kraft. Om sammanlänkningen av identiteter och krav fortskrider kan det bildas ett politiskt projekt som *utmanar* den hegemoniska regimen. Enligt Laclau (2000a:56f) sker detta genom att ett krav, utan att upphöra att vara partikulärt, åtar sig att representera hela ekvivalenskedjan. Detta krav, som i sin tur motsvarar en tom signifikant, representerar ekvivalenskedjan genom att förkroppsliga en onåbar fullkomlighet:

This operation of taking up, by a particularity, of an incommensurable universal signification is what I have called *hegemony*. And, given that this embodied totality or universality is, as we have seen, an impossible object, the hegemonic identity becomes something of the order of an *empty* signifier, its own particularity embodying an unachievable fullness. (Laclau, 2005:70f)

Den tomma signifikanten representerar sålunda något som är inkommensurabelt med sig själv, det vill säga en frånvarande helhet eller onåbar fullkomlighet. Denna representation beskriver

Laclau (2005:71) som en *radikal* investering. Det innebär att det inte är förutbestämt vilket partikulärt krav som kommer att representera samhället i sin frånvaro. Istället är det genom identifikationerna med det partikulära kravet som det i efterhand kommer att representera en universalitet eller helhet. I strikt bemärkelse är det dock inte det partikulära kravet som subjekten identifierar sig med. Snarare är det kravens implicita löften om en njutning i fullbordan som stimulerar identifikationerna (Glynos & Stavrakakis, 2006:207f). Härmed kan tomma signifikanters funktion, i likhet med Lacans objekt *petit a*, förstås som något som både representerar ett samhälle i sin frånvaro och ger ett löfte om att fylla ut detta tomrum. Det är också med hänvisning till psykoanalysen som Laclau (2005) menar att radikala *investeringarna* i tomma signifikanter innehar en affektiv dimension. Laclau (ibid:110) skriver följande: "[I]f an entity becomes the object of an investment – as in being in love, or in hatred – the investment belongs necessarily to the order of affect." I analyskapitlet motsvarar denna skepnad av hegemonin den koalition som jag kallar Vänsterpopulism.

Som ovan nämnt framhåller Howarth (2013) två former av hegemoni som styrning. Den första består, i enlighet med den fantasmatiske logiken, av att en hegemonisk regim förhindrar att rubbningar leder till ett politiskt artikulerat missnöje (Howarth, 2010:322). Regimens förmåga att i samband med rubbningar hejda politiska artikulationer kommer sig av att den ideologiska fantasin binder upp subjektens osäkerhet och ovisshet. Denna uppbindning sker med hjälp av imaginära narrativ som förklarar vad som händer, vilket förhindrar att missnöjet blir politiskt artikulerat som ett ifrågasättande eller en utmaning av hegemoni (Glynos & Howarth, 2007:147). Denna form av styrning – som jag *inte* har identifierat i materialet – verkar som ett *försvär* av den hegemoniska regimen. En förklaring till varför denna typ av försvar inte har identifierats är att de båda valens dislokaliseringseffekter inte kunde hindra nya politiska gränsdragningar och identifikationer. Därmed kan regimens olika svar på krisen betraktas som reaktiveringar av de politiska logikerna.

Den andra formen av hegemoni som styrning, motsvarar Gramscis transformism. I linje med differenslogiken, består den av att en hegemonisk regim differentierar och hanterar de krav som den inte har lyckats avvärja från att uppkomma i samband med en rubbning (Norval, 2000:220). Om denna styrningskonst fungerar blir kraven – även de som tidigare har varit riktade mot regimen – absorberade som separata krav. Därmed transformeras kraven från att vara ett motstånd till att bli en del av en hegemonisk formation. Den hegemoniska formationen expanderar därefter som följd av inkorporerandet av de differentiella identiteterna och kraven (Howarth, 2010:321f). Expansionen resulterar även i att det sunda förnuftet som sammanhåller formationen *modifieras*. Denna form av hegemoni verkar inte enbart utifrån en differenslogik utan

styrningens förmåga att absorbera kraven förutsätter också fantasmatiska narrativ som griper tag i subjekten och implicerar löftet om försoning bortom splittring och konflikter (Laclau, 2006:326). I analyskapitlet utgör koalitionen Missnöjets absorption denna form av hegemonisk styrning.

Jag menar att det härutöver finns ytterligare en form av hegemonisk styrning som, i enlighet med ekvivalenslogiken, kan betraktas som ett *försvar* av den hegemoniska regimen. I analyskapitlet är det koalitionen Vi goda, de onda som motsvarar denna form av styrning. Till skillnad från den förstnämnda formen av hegemonisk styrning är den politiska dimensionen här inte förhindrad utan istället förskjuten till moralens register. Det innebär dock inte, som i fallet med hegemonisk styrning som transformism, att de politiska konflikterna blir disartikulerade och perifera. Snarare består styrningen av en uppdelning och förtätning av det sociala rummet i två antagonistiska poler. Jag menar att denna form av hegemonisk styrning är negligerad inom diskursteorin eftersom man behandlar ekvivalenslogiken som närmast synonym med politiska projekt som utmanar en hegemonisk regim (Howarth, 2010:318f; Laclau, 2005:154). Problemet, som jag ser det, är dock inte att teorin inte öppnar upp för att studera hur hegemonin försvaras i enlighet med en ekvivalenslogik. Laclau (2000b:304f; 2005:131) framhåller exempelvis, utan någon ingående redogörelse, att den hegemoniska regimen i samband med en kris kan sammanlänka olika identiteter och krav i en ekvivalenskedja med syfte att försöka bryta upp de politiska projektens ekvivalenskedjor som riskerar att utmana och omkullkasta hegemonin. Jag menar emellertid att detta perspektiv har förblivit underutvecklat i en ojämn teoretisk-empirisk utveckling av diskursteorin.

Min förståelse för denna form av hegemonisk styrning grundar sig i Žižeks (1998;2005) *ultrapolitik* och Mouffes (2008) *politik i moralens register*. Trots teoretiska skillnader sinsemellan, syftar nämnda begrepp till att belysa hur politiska konflikter leder till ett krigstillstånd när den politiska dimensionen har blivit bortträngd eller exkluderad i postdemokratin.⁵ Žižek (2005:58) skriver att när det saknas en ”gemensam grund för symbolisk konflikt” blir motståndaren omvandlad till en ultrapolitisk fiende. Som jag tidigare nämnt, medför bortträngningen av det politiska inte att antagonismen försvinner, utan att den blir förvrängd och förskjuten till att handla om moraliska spörsmål (Mouffe, 2008:74). Enligt Mouffe (2016:48f) innebär det att de demokratiska konflikterna återvänder som en ”konfrontation mellan icke förhandlingsbara

---

⁵ Med anledning av uppsatsens begränsade utrymme kommer jag inte redogöra för de teoretiska skillnaderna mellan Mouffe och Žižek. Av heuristiska skäl kommer jag att behandla deras begrepp som liktydiga i enlighet med ovanstående redogörelse. Se Swyngedouw & Wilson (2015) för teoretiska skillnader mellan Mouffes och Žižeks perspektiv på postdemokrati.

moraliska värden eller essentialistiska identifikationsformer”.

I termer av hegemonisk styrning innebär ultrapolitiken eller politik i moralens register ett försvar av en postpolitisk konsensus i form av att, i enlighet med ekvivalenslogiken, sammanlänka olika identiteter och krav i relation till en diskvalificerad och demoniserad fiende (Stavrakakis, 2018). Denna form av styrning består sålunda av både ett *upprätthållande* av de politiska gränsdragningarna och ett *sammanlänkande* av olika identiteter och krav i ekvivalenskedja som sker genom deras identifikationer med försvaret av hegemonin. Det är den senare aspekten som suddar ut de skarpa skillnaderna mellan hegemonins olika skepnader (Howarth, 2010:320). Jag menar här att det är relevant att belysa hur ekvivalenslogiken och den fantasmatiske logiken samverkar i konstruktionerna av antagonisterna. Min ståndpunkt är att de blir konstruerade som *ultrapolitiskt moraliska fiender*. Det är inför hotet av dessa antagonister som de differentiella identiteterna blir ekvivalenta med varandra i försvaret av hegemonin och som samhällets inboende brist blir omvandlad till något som har blivit berövat. På samma sätt fungerar de fantasmatiske narrativen, de om att återfå det som har förlorats, som en vektor för de politiska identifikationer som fodras för att reaktivera ett försvar av den hegemoniska regimen (Glynos & Howarth, 2007:147).

4. Metod

I följande metodkapitel kommer jag redogöra för studiens metodologiska utgångspunkter, dess material och urvalskriterier, samt för mitt tillvägagångssätt för materialinsamling. Kapitlet avslutas med en redogörelse för bearbetnings- och analysprocessen. Metodkapitlet syftar till att integrera en kritisk, tillika reflexiv, diskussion som vidrör de olika metodologiska ställningstaganden som jag har gjort under den sammantagna arbetsprocessen.

4.1. Metodologiska utgångspunkter

Mina metodologiska överväganden och val stödjer sig på Glynos och Howarths (2007;2019) "logics of critical explanation" som i sin tur kombinerar diskursteoretiska och psykoanalytiska perspektiv med Foucaults metodologiska principer för problematisering och Charles S. Peirces abduktiva eller retroduktiva slutledningsmetod. Howarth (2007:147) skriver, gällande diskursteorin, att den kan "karakteriseras som en 'konstitutiv teori' genom att den består av en ram av konsekvent sammanhängande begrepp och logiker som i förening med en särskild social ontologi som erbjuder ett gemensamt språk för att beskriva, tolka och värdera sociala fenomen". Emellertid behöver jag, liksom inom all forskning, göra övervägningar kring mitt val av material och materialinsamling, samt att utforma och anpassa specifika teoretiska begrepp och metodologiska strategier som är lämpliga för studier inom mitt valda ämne (Torfing, 2005:25).

Utgångspunkt för studien har varit att förstå och förklara hur de populistiska väljarna har blivit konstruerade, vilket har motiverat mina val av material, bärande begrepp och strategier. Studien är därav inte i första hand motiverad av teoretiska eller metodologiska överväganden, utan ska istället betraktas som problemdriven. En problemdriven studie kännetecknas av att närma sig ett fält och på samma gång konstruera studieobjektet genom att konstituera en rad empiriska fenomen som ett problem (Glynos & Howarth, 2007:167; Sunnercrantz, 2017, 92). På ett liknande sätt förklarar Foucault (2013) att en problematisering som metod består av ett ifrågasättande av en uppsättning av förgivettagna sanningar om hur världen fungerar. I denna anda har jag närmat mig fältet för populismforskningen, och på samma gång den nuvarande politiska konjunkturen, genom att problematisera hur man inom svensk medial opinionsbildning konstruerar de populistiska väljarna och förklarar varför de röstar på populisterna så som

Brexit och Trump.

Arbetsprocessen har inte varit linjär, utan kan snarast liknas med en retroduktiv cirkelprocess. Glynos och Howarth (2007:34) förklarar denna process som en fram- och tillbaka rörelse mellan de undersökta fenomenen och de varierade förklaringarna. Avsikten med detta förförande är att producera en uppsättning av förklaringar som syftar till att klargöra hur de populistiska väljarna konstrueras, samt att kritiskt förklara hur dessa konstruktioner medför olika förhållningssätt till postdemokratien.

4.2. Material och urvalskriterier

Mitt material består av opinionsbildande texter på ledar- och kultursidorna i Sveriges sex största dagstidningar. Dessa är morgontidningarna *Dagens Nyheter (DN)*, *Göteborgs-Posten (GP)*, *Svenska Dagbladet (SvD)* och *Sydsvenskan*, samt kvällstidningarna *Aftonbladet* och *Expressen*. Ett problem med mitt val av dagstidningar är att samtliga inbegripna dagstidningar är storstadsbaserade, vilket följaktligen påverkar representativiteten för den samlade dagspressen. Denna brist kompenseras, enligt min uppfattning, av såväl den stora mängd numerära upplagor av dagstidningarna, som av deras politiska och ideologiska betydelse för den mediala opinionsbildningen. Därtill bevakar, kommenterar och värderar storstadstidningar utrikespolitiska händelser i en större utsträckning än vad landsortspressen gör (Hadenius et al., 2011:140ff, 315).

De sex dagstidningarnas har olika politiska hemvister. *Aftonbladet* är obunden socialdemokratiskt, medan de resterande tidningarna är antingen liberal (*GP*), oberoende alternativt obunden liberal (*Sydsvenskan*, *DN* och *Expressen*) eller obunden moderat (*SvD*).

Mitt första urval bestod av 292 tidningsartiklar publicerade i nära anslutning till den brittiska folkomröstningen om EU-medlemskap och det amerikanska presidentvalet 2016 (se vidare Bilaga 1 "Översikt av material"). Som ovan nämnt menar jag att tvillingvalen kan betraktas som representationer av en politisk konjunktur som i viss utsträckning gör det möjligt att generalisera problematiseringarna av vilka de populistiska väljarna är och varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump (Howarth, 2007:156). Senare in i bearbetnings- och analysprocessen gjorde jag en avgränsning, vilken innebar att antalet artiklar kom att begränsas till 200 (se 4.4 Bearbetnings- och analysprocess på sid. 28 för närmare redogörelse av denna avgränsning).

De artiklar jag har studerat är opinionsbildande texter som är publicerade på dagstidningarnas ledar- respektive kultursidor. Samtliga texter berör på olika sätt de två politiska händelserna.

Anledningen till att jag har valt att endast titta på opinionsbildande texter på tidningarnas ledar- och kultursidor bygger på följande två resonemang:

För det första har jag valt att studera opinionsbildande texter eftersom de skiljer sig från medias två övriga huvuduppgifter att informera och granska (Nord, 2012:17). På detta sätt är opinionsbildande texter i högre utsträckning än exempelvis nyhetstexter inriktade på att bilda opinion genom att *kommentera* och *värdera* samtida politiska företeelser (Nord, 1998:17f). Jag menar att det mediala uppdraget att kommentera och värdera politiska företeelser sker både på ledar- och kultursidorna. Därav består mitt material av opinionsbildande texter på både ledar- och kultursidorna och innefattar alltifrån signerade och osignerade ledarartiklar, kulturdebatt-sidor till kolumner, kommentarer och essäer. Nyhetsartiklar, recensioner och reportage, har jag däremot uteslutit. Gränsdragningen för vad som är opinionsbildande texter är inte alltid distinkt, och i synnerhet inte på kultursidorna, vilket innebär att det i vissa fall har varit en subjektiv bedömningsfråga. Härvid ska det tilläggas att det utifrån studiens teoretiska perspektiv inte är möjligt att definiera opinionsbildning endast utifrån vad som sägs eller vad som avses i texter, utan en avgränsning behöver även beakta vad texter gör med läsarna (Laclau, 2015a).

För det andra, har jag valt att studera opinionsbildande texter på just ledar- och kultursidorna för att de utgör tidningarnas största plattformar för politiska och ideologiska debatter. Inte sällan utgör dessa sidor dessutom varandras motpoler (Nord, 1998). Utöver de politiska skiljelinjerna föreligger också skillnader emellan deras respektive förhållningsätt till dagsaktuella frågor (Werner, 2018:11f). Det är således med anledning av ledar- och kultursidornas centrala position i de politiska debatterna som gjort att jag har valt att inte studera opinionsbildande texter på exempelvis tidningarnas opinions- och nyhetssidor (så som debattartiklar, kommentarer och krönikor).

Därtill har jag valt att inkludera gästskribenter och debattörer i mitt material, men också översatta artiklar som har blivit publicerade på ledar- och kultursidorna. Dessa skribenter erhåller inte sällan ett erkännande utifrån deras roll som offentligt intellektuella, i egenskap av exempelvis författare, akademiker eller näringslivsrepresentanter, vilket gör att deras inflytande i debatten får bedömas som betydelsefullt. Detta är en av flera anledningar till att svensk medial opinionsbildning behöver betraktas i ett relationellt eller – för att använda Mikhail Bakhtins (1986) terminologi – dialogiskt förhållande till andra delar inom media och i en vidare bemärkelse även till offentligheten. Med andra ord är avgränsningen av svensk medial opinionsbildning i slutändan avhängig en analytisk gränsdragning.

Avslutningsvis fordras att understryka att en diskurs om de populistiska väljarna inte endast blir konstruerad i en medial opinionsbildning, utan även i vardagliga samtal människor emellan

(Sunnercrantz, 2017:32). Likväl blir aktuella politiska ämnen i vår vardag präglade av den mediala opinionsbildningen. Det massmediala inflytandet kan i detta avseende beskrivas som möjligheten att prägla människors vardag, skapa fantasier och myter, konstruera relationer och identiteter, och bidra till att upprätta tillika vidmakthålla ett samtycke från medborgarna (Fairclough, 1995:126; Torfing, 1999:210f).

4.3. Materialinsamling

Insamlingen av material har skett med hjälp av databasen Retriever Research och jag har utgått från de sex dagstidningarnas pappersutgåvor. Tidsramen för när artiklarna är publicerade är från och med två veckor före fram till och med två veckor efter den brittiska folkomröstningen (9 juni – 7 juli 2016) respektive det amerikanska presidentvalet (25 oktober 2016 – 22 november 2016). Tidsramen kommer sig av antagandet att det var under dessa perioder som de båda politiska valen var som mest kommenterade och värderade i svensk medial opinionsbildning. Det ska påtalas att det inte har framkommit några skillnader avseende hur väljarna konstruerades mellan de artiklar som är publicerade före respektive efter de båda valen.

Sökord jag har använt är ”brittiska folkomröstningen” och ”Brexit” samt ”amerikanska presidentvalet” och ”Trump”. Med dessa sökord har jag funnit texter vars huvudsakliga fokus är att kommentera och värdera den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet, men också texter som inte har de båda händelserna som huvudtema. Den största delen av mitt material består av texter av det förra slaget. De texter som mer indirekt behandlar händelserna menar jag likväl är viktigt för min analys, eftersom även de belyser hur de båda valen är inskrivna i en vidare politisk konjunktur.

4.4. Bearbetnings- och analysprocess

I linje med den problemdrivna ansatsen inleddes studieprocessen med ett kartläggande av den regelbundenhet jag kunde se i spridningen av konstruktionerna av de populistiska väljarna. Denna kartläggning innebar att jag avgränsade och delade upp mitt material i tre koalitioner. Uppdelningen byggde i sin tur på de tre koalitionernas respektive problematisering av vilka de populistiska väljarna är och varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump. Under denna del av arbetet var min kodning övergripande och syftade till att ringa in artikuleringar där de populistiska väljarna skildrades och diskuterades. Det som här framträdde var att oavsett

hur de populistiska väljarna än blev konstruerade, så var det alltid just väljarna som angavs som förklaring till varför det omöjliga hände. Genom att identifiera detta, kunde jag se hur koalitioner konstruerades av väljarna också medförde olika lösningarna till hur man ska förhålla sig till desamma. Dessa lösningar presenterades även som lösningar på, vad jag har behandlat liktydigt, både hur man ska ta sig ur denna kris och hur man ska förhålla sig till den rådande politiska konjunkturen. Koalitionernas respektive konstruktioner kom därigenom att utgöra olika förhållningssätt till den postdemokratiska hegemonin. Av detta följde en avgränsning av mitt första urval på 292 artiklar till att endast inkludera de texter som berörde (1) vilka de populistiska väljarna är och varför de röstade på populisterna så som Brexit och Trump samt (2) hur man ska förhålla sig till dessa väljare. Efter denna avgränsning av materialet kvarstod 200 artiklar som på ett eller annat sätt artikulerade nämnda problem.

I takt med att mitt arbete fortskred kom jag att vidareutveckla, differentiera och organisera koderna. Härmed kom en regelbundenhet i spridningen av artikulationerna av de populistiska väljarna att framträda med en större klarhet. Jag utvecklade mina koder i relation till mitt teoretiska ramverk för att kritiskt kunna förklara konstruktionerna av de populistiska väljarna. Vid denna punkt var det avgörande att utveckla ett kodningsschema som – i sammanlakningen av empiri och teori – kunde beskriva hur politiska gränsdragningar, identiteter, nodalpunkter och fantasmatiska narrativ har blivit konstruerade av de olika koalitionerna. Tillsammans med logikerna bidrar nämnda begrepp till att retroduktivt förklara hur koalitionernas konstruktioner av de populistiska väljarna är en del av en hegemonisk kamp att försvara, modifiera eller utmana postdemokratien.

För att studera de ovannämnda aspekterna har jag kombinerat flera metoder för mitt kodningsarbete. Utifrån Johnny Saldañas (2016:69, 102, 124ff) kategorisering av ett simultant kodningsarbete har jag använt mig av (1) deskriptiva koder och kodning av värden, (2) relationell kodning samt (3) kodning av emotioner och narrativ. I korthet berör det första klustret av koder beskrivningar och definitioner av de populistiska väljarna, medan det andra klustret utgör koder för politiska logiker och gränsdragningar. Det sista klustret av koder avser fantasmatiska logiker och narrativ som kan gripa tag i subjekten och stimulera politiska identifikationer (se vidare Bilaga 2 ”Kodningsschema”).

5. Analys

I första delen av detta analyskapitel visar jag att reaktionerna inom svensk medial opinionsbildning i samband med valen av Brexit och Trump vittnar om en rubbning; de båda valen uppfattades som något otänkbart.

I de resterande delarna av analysen redogör jag för och förklarar hur de tre diskursiva koalitioner konstruerar de populistiska väljarna och förklarar varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump, samt konstruerar lösningar till hur man ska förhålla sig till dessa väljare. Jag studerar hur de politiska och fantasmatiske logikerna är verksamma i konstruktionerna, vilket möjliggör att kritiskt förklara koalitionernas respektive förhållningssätt till både de populistiska väljarna och den postdemokratiska hegemonin.

Nedan återfinns en analytisk översikt av de tre koalitioner jag har identifierat i mitt material (se Tabell 1 ”Koalitioner i svensk medial opinionsbildning”). Koalitioner är inte sammanhållna av varken redaktionella hemvister eller politiska ideologier. Jag har istället identifierat och kategoriserat koalitioner utifrån deras respektive konstruktioner av de populistiska väljarna, vilka också inbegriper olika förhållningssätt till postdemokratin.

Tabell 1 ”Koalitioner i svensk medial opinionsbildning”

Förhållande till postdemokratin / Politiska logiker	Differenslogik	Ekvivalenslogik
Försvar		Vi goda, de onda 129 artiklar
Modifiering	Missnöjets absorption 51 artiklar	
Utmaning		Vänsterpopulism 20 artiklar

5.1. Det otänkbara

I José Saramagos (2006) bok *Klarsynen* blir etablissemangen chockerat när det ställs inför det oförutsedda faktum att en överväldigande majoritet av huvudstadens befolkning röstade blankt i parlamentsvalet – inte bara en gång, utan två. Det föreligger uppenbara skillnaderna mellan detta fiktiva scenario och den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet, däribland att väljarna inte röstade blankt, att valresultaten var långt ifrån lika entydiga och att rösterna inte var koncentrerade till ländernas huvudstäder. Bortsett från berörda skillnader finns en parallell mellan *Klarsynen* och hur svensk medial opinionsbildning reagerade i samband med valen av Brexit och Trump. Denna likhet består i att de eventuella och faktiska valutgångarna uppfattades som oförutsedda och fasansfulla.

För, det omöjliga inträffade. Två gånger om.

Med en kavalkad av känslor beskriver Karin Olsson (2016c) att Trumps seger inte skulle vara möjlig:

Jag kommer aldrig att glömma presidentvalsatten. Allt var klart. Efter midnatt skrev jag en lyrisk krönika om USA:s första kvinnliga president. Hillary Clinton, I love you! Sedan vände allt. Det 'omöjliga' hände. Precis som med Brexit och Sverigedemokraterna som har fördubblat sitt väljarstöd gång på gång. (Olsson, 2016c)

Heidi Avellan (2016a) formulerar sig på ett likartat sätt: ”Det här resultatet skulle ju vara omöjligt. Det skulle ju ha varit Hillary Clinton som vinner – trots allt. Till slut. Det visade opinionsmätningarna in i det sista. Men britternas folkomröstning om EU-medlemskapet i somras blev en väckarklocka.” De två skribenterna är långt ifrån ensamma om att uppfatta utfallen i de båda valen som otänkbara (se exempelvis Liljestrand, 2016; Mounk, 2016; Pettersson, 2016c). Efter den brittiska folkomröstningen skriver Lisa Irenius (2016): ”Kära brittiska vänner, det är inte lätt att finna orden efter ert beslut att lämna vår europeiska gemenskap. Över hela Europa ser jag samma fraser återanvändas, gång på gång: ‘chock’, ‘katastrof’, ‘sorg’, ‘ödesdag’, ‘väckarklocka’.”

Jag menar att dessa signifikanters (det omöjliga, chock, etcetera) upprepning – eller som Irenius skriver att ”samma fraser” återanvänds – bör betraktas som försök att representera något som ytterst är orepresenterbart. Med andra ord visar signifikanterna – i vad de inte kan säga⁶ – själva gränsen eller misslyckandet för vad man inom svensk medial opinionsbildning betraktade som möjligt. Jag menar därav att det omöjliga och det otänkbara i de ovanstående citaten inte

---

⁶ Wittgenstein (i Laclau & Mouffe, 2008:185) menar ”att det som inte kan sägas kan visas”.

enbart betecknar det faktum att britterna röstade för en Brexit och att Trump blev vald till president, utan även att erfarenheten av valen blottlade samhällets brist och kontingens (se exempelvis Dahlberg, 2016a; Olsson, 2016c; Wiman, 2016a). På detta sätt kan valen betraktas som rubbningar, det vill säga dislokaliseringar, som visar sig i form av människors erfarenheter av osäkerhet och ovisshet (Laclau, 1990). Rubbningar är också, som tidigare beskrivet, produktiva eftersom de tvingar aktörer och koalitioner att *reaktivera* politiska och fantasmatiske logiker för att förklara vad det är som händer, varför det händer och hur man ska förhålla sig till det som händer (Stavrakakis, 2017). Jag menar att det faktum att svensk medial opinionsbildning producerade närmare 300 artiklar i samband med de två valen understryker rubbningars produktiva aspekt.

I återstoden av analyskapitlet redogör jag för och förklarar de tre koalitionernas konstruktioner av de populistiska väljarna. I min mening fungerar dessa konstruktioner både som förklaringar till de båda valens otänkbara utgång och som representationer för att skildra en allmän politisk konjunktur. Därutöver menar jag att lösningarna till hur man ska förhålla sig till väljarna, och därigenom den politiska konjunkturen, också innefattar olika förhållningssätt till den postdemokratiska hegemonin. Koalitionernas konstruktioner kan därför ses som del av en hegemonisk kamp, vilken har öppnats upp av valens dislokaliseringseffekter.

Avslutningsvis vill jag återknyta till Saramagos bok *Klarsynen*. Det som händer efter valen är att man beslutar om ett undantagstillstånd och belägrar huvudstaden och dess invånare, de så kallade "blankarna". Parallellt med att undantagstillståndet införs påbörjas en detektivundersökning i syfte att finna konspiratörerna bakom blankröstandet. Livet i huvudstaden fortgår emellertid som normalt och trots detektivarbetet upptäcks inga blankare. I en förveckling av händelser kommer sökandet efter konspiratörerna att istället leda fram till skapandet av desamma. Därmed har denna litterära allegori – beaktat alla dess skillnader – en viss bäring för min analys. Det är uppsatsens ontologiska utgångspunkt att representationer är konstitutiva för vad de representerar (Laclau, 2000a:57). Det innebär inte att människorna som röstade för Brexit eller på Trump inte existerar utanför svensk medial opinionsbildning. Tvärtom menar jag att det diskursiva inte kan särskiljas från verkligheten och att vi, för att använda ett heideggerianskt uttryck, är alltid-redan utkastade i en meningsfull värld (Howarth & Stavrakakis, 2000:3).

5.2. Vi goda, de onda

Koalitionen Vi goda, de onda står för cirka två tredjedelar av mitt material. Samtliga tidningars ledar- och kultursidor är representerade i koalitionen, vilken likafullt domineras av dagstidningarnas kultursidor samt ledarsidorna på *DN*.

Vilka är de populistiska väljarna och varför röstar de på populisterna så som Brexit och Trump?

Västvärldens befolkningar är på väg att välja bort etablissemang till förmån för populismens naiva och destruktiva dröm om en återerövrade guldålder, en renad nation, en stark ledare. Och jag är livrädd. Det går inte att tolka Donald Trumps skrällseger på något annat sätt än som en seger för extremismen. (Liljestrand, 2016)

Jens Liljestrand (2016) är livrädd för att västvärldens befolkningar är på väg att välja populistiska alternativ framför etablissemang och för vilka konsekvenser det riskerar att föra med sig.

Men vilka är de populistiska väljarna?

Det finns inget entydigt svar bland skribenterna i koalitionen Vi goda, de onda, men likväl en regelbundenhet i spridningen av artikulationerna av vilka de populistiska väljarna är. Till att börja med förklarar koalitionen att väljarna inte är de människor som har det ekonomiskt sämst ställt (se exempelvis *DN*, 2016b; Norberg, 2016; Virtanen, 2016b). Socioekonomiska faktorer räcker följaktligen inte som förklaring till varför människor röstar på populisterna:

Vi kommer nu att få höra en uppsjö av valanalyser som handlar om bristen på jämlikhet i USA och dålig inkomstutveckling för vissa grupper. Som förklaring räcker det inte. Det handlar också om ett sug efter agitation i stället för förnuft, irrationell chauvinism i stället för öppenhet. Det handlar om politik som identitet i stället för ett val som görs efter det egna, krassa intresset. (Olsson, 2016b)

Längre fram i samma artikel skriver Olsson (2016b) att ”känslorna som bar fram Trump finns i hela västvärlden” och radar sedan upp ett antal gemensamma drag för de väljare som bär på dessa känslor:

De finns på den svenska landsbygden och i de små samhällena, där asylboendena är det enda som händer. De groor bland de svaga männen, som ser kvinnorna vinna mark. Och de finns i den rena rasismen, i skrällen för den internationella konkurrensen och i oron för problemen i flyktingkrisens spår. (Olsson, 2016b)

Dessa inledande citat ger en representativ bild över koalitionens konstruktioner av de populistiska väljarna. Väljarna är styrda av bland annat känslor, nostalgi, irrationalitet, chauvinism, rasism och sexism. Till skillnad från de två andra koalitionerna som jag har identifierat blir

väljarna av denna koalition genomgående karaktäriserad som vita, äldre, lågutbildade arbetarklassmän från landsbygden (se AL Naher, 2016; Avellan, 2016a; Erfors, 2016; Lergrain, 2016). Eller, för att citera Johan Anderbergs (2016) målande beskrivning, är väljarna ”en samling oinformerade fotbollsanalfabeter med dålig impuls kontroll”.

Vidare blir de populistiska väljarna konstruerade som att de saknar tålamod och mognaden att härbärgera ambivalenta tillika förnuftiga resonemang (se Ekdal, 2016; Lundberg, 2016); att de föraktar experter och är faktaresistenta (se Luyendijk, 2016a; Pisani-Ferry, 2016a); att de saknar tilltro till demokratiska institutioner och representanter och bryr sig varken om anständighet eller mänskliga rättigheter (se DN, 2016d; Penny, 2016b); att de i politiken söker underhållning (se Lindberg, 2016c; Luyendijk, 2016b); att de upplever att utvecklingen går åt fel håll och är rädda, arga och hatiska (se Hagberg, 2016; Linberg, 2016a; Taïa, 2016); att de är nostalgiska och drömmer tillbaka till en svunnen tid då de vita människors plats inte var hotad av varken kvinnor eller invandrare (se Legrain, 2016; Penny, 2016a) och att de längtar efter enkla sanningar och handlingskraftiga män (se Lind, 2016; Wolodarski, 2016a). Det är dessa obildade, rasistiska och sexistiska väljare som tidigare höll till på kommentatorsfälten som nu har klivit in på den politiska scenen (se Fahl, 2016; Lindberg, 2016b). De utgörs av vita arbetarklassmän – och, som Aleksandar Hemon (2016) tillägger, deras fruar – som röstade för Brexit och på Trump med ett ”jubel och hånflabb” (Norberg, 2016). Dessa människor, de populistiska väljarna, saknar, med Göran Rosenbergs (2016) formulering, ett demokratiskt sinnelag.

Utifrån det ovan nämnda konstrueras de populistiska väljarna av koalitionen som vita lågutbildade män från landsbygden som saknar grundläggande demokratiska egenskaper och värderingar. Det är, enligt min uppfattning, signifikanterna *onda* och *obildade* som hejdar flödet av associationer, genom att metaforiskt fixera betydelsen, av att sakna grundläggande demokratiska egenskaper och värderingar. Vidare följer koalitionen konstruktioner av de populistiska väljarna en ekvivalenslogik som uppdelar det populistiska rummet i två antagonistiska poler. Enligt Laclau (2005:70) består en sådan politisk gränsdragning av exkluderandet av ett inre element som bildar en konstitutiv utsida, som exempelvis en demoniserad grupp. Detta illustreras av koalitionen tal om ett hot inifrån (se Dahlberg, 2016a; Rojas, 2016). I samma anda beskriver ett flertal artiklar de båda valen som en hämnd, revolt eller revolution (se Cohen, 2016; Lundberg, 2016; Wiman, 2016c). Eller, som Fredrik Virtanen (2016a) skriver, ett kulturkrig:

Kvinnor, ickevita och unga röstar på Clinton. Vita män röstar på Trump. Känns det igen? precis. Samma identitetspolitik som dominerar Sverige och Europa. Västern och liberalerna för kvinnor, konservativa och högerextremister för män. De vita männen känner att deras makt och privilegier minskat. Vilket är sant. Lika

sant är att kvinnor och ickevita gillar denna rättvisare nyordning [...] Hatet är injicerat, landet är polariserat. Arga vita män mot resten. (Virtanen, 2016a)

”Mot resten”, som Virtanen (2016a) förkunnar. Det är denna rest – bestående av sexuella minoriteter, invandrare, kvinnor, unga, etcetera – som blir ekvivalenta med varandra i relation till de populistiska väljarna, vilka Virtanen benämner som ”arga vita män”. På ett liknande sätt konstruerar flertalet skribenter en ekvivalenskedja mellan olika identiteter och krav. Det handlar om ett försvar av alltifrån kunskap, anständighet och politiska kompromisser till mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och frihandel (se Patten, 2016; Svensson, 2016; Wolodarski, 2016b). Jag menar att ekvivalensen mellan nämnda identiteter och krav ska betraktas mot bakgrund av tvillingsvalens dislokaliseringseffekter. I samband med rubbningar antar nämligen sedimenterade identiteter en flytande karaktär och kan därigenom bli sammanlänkade i nya politiska projekt. På detta sätt försöker koalitionen fixera betydelsen av den flytande karaktären av ”resten” som *goda* och *upplysta* i relation till de populistiska väljarna. Som jag nedan kommer att redogöra för är dessa värderingar och egenskaper i sin tur relaterade till ett försvar av de liberala värdena i de västerländska liberala demokratierna.

Därutöver har jag identifierat två förklaringar till varför människor röstar på populisterna så som Brexit och Trump. Dessa förklaringar är inte helt förenliga, men tillsammans återger de väljarna som onda och obildade.

Den första förklaringen är att väljarna har blivit lurade eller manipulerade av populistiska företrädare och partier. Detta beror i sin tur att de populistiska väljarna är känsloladdade och nostalgiska, känner sig svikna och inte klarar av svåra eller tidskrävande resonemang (se Olsson, 2016a; DN, 2016c; Wiman, 2016b). De populistiska väljarna blir i detta avseende inte likställda med de populistiska företrädarna och partierna:

Att han skippar nästan vartenda vallöfte som han lurade sina utbildade väljare med är närmast självklart. De röstade på honom eftersom låg bildning betyder dåliga framtidsutsikter, särskilt för män, och av någon anledning fick de för sig att en mångmiljardär, på ärvda pengar, plötsligt skulle bry sig om dem. Dessa vita män och deras vita fruar kommer åka på tidernas blåsnings. (Virtanen, 2016c)

Den andra förklaringen som framkommer är att människor har röstat för Brexit och på Trump som följd av att de populistiska företrädarna och partierna representerar deras inre politiska begär. Aleksandar Hemon (2016) skriver exempelvis att Trump är ”det vita amerikanska detet, det som säger och gör vad andra inte vågar säga och göra”. Man tar här till fasta på väljarnas nostalgiska, nationalistiska, rasistiska och sexistiska motiv:

För han har samma smak som de. För han är som de (alltså de män vi nu främst talar om) tycker att kvinnans plats inte är politiken utan i hemmet. Att han som de är främmande för människor från andra delar av världen. Att han som de vill behålla de gamla jobben i USA. För att han som de tycker att det var bättre förr. (Larsson, 2016)

Vad de båda förklaringarna till väljarnas populistiska röstande har gemensamt är att orsakerna till valutgångarna – som blir beskrivna som otänkbara och fasansfulla – förklaras av väljarnas inneboende egenskaper och värderingar. Det innebär att sociala och politiska förklaringar till populismens framgångar blir undanträngda och att konflikterna istället blir artikulera som moraliska (Mouffe, 2008:74; Stavrakakis, 2018:53).

Hur ska man förhålla sig till de populistiska väljarna?

I det ovanstående har jag redogjort för hur koalitionen har konstruerat de populistiska väljarna som vita arbetarklassmän vilka saknar grundläggande demokratiska egenskaper och värderingar. Att de röstar på populister så som Brexit och Trump förklaras med att de antingen är onda eller obildade. Koalitionens lösning på hur man ska förhålla sig till dessa väljare behöver, i min mening, betraktas i relation till hur man har konstruerat förklaringen till varför människor röstar populistiskt.

Jag menar att koalitionen lösning till hur man ska förhålla sig till de populistiska väljarna består av att försvara rådande postpolitiska konsensus eller, som Anna Dahlberg (2016a) skriver, ”den grå kompromissen”. Närmare bestämt handlar det, för att använda Mouffes (2008) vokabulär, om att försvara de liberala värdena i de västerländska demokratierna mot de populistiska väljarna och de partier och företrädare som de har röstat fram:

Populister och kommunister har verkligen något gemensamt: den mer eller mindre uppriktiga övertygelsen att komplexa politiska frågor kan reduceras till ord i bestämd singularis: Klassen. Nationen. Folket [...] Men demokrati är något annat: ett komplicerat och tungrott system för att balansera och jämka oräkneliga intressen, behov, rättigheter, skyldigheter och friheter. Det görs genom dagligt ändlöst stötande, blötande och nötande i riksdagsutskotten, kommunstyrelser, partidistrikt, domstolar, medier; genom lagstiftning, debatter, lagtolkning, nyhetsrapportering, opinionsbildning, kulturskapande, forskning, undervisning. (Svensson, 2016)

Detta karakteriserar, med Mouffe (2008) och Raniceres (1999) terminologi, en apologi för postdemokratin. Enligt Mouffe (2019:29) är postdemokratin ett tillstånd där de liberala värdena dominerar över de demokratiska värdena. Jag menar att koalitionen, i termer av postdemokrati som en hegemoni, representerar en hegemonisk styrning som *försvaret* den dominerande förståelsen av och förhållningen till politik och demokrati som ett legitimerande efter folket (Ranciére, 1999).

I likhet med Mouffes (2008) beskrivningar av det postpolitiska kan man i koalitionen försvar skönja hur den politiska antagonismen inte försvinner, utan istället återvänder i moralens register. Ett sådant försvar, som inbegriper en politisk tillika affektiv mobilisering, kunde av vissa skribenter, för att citera Mouffe (ibid:75), ”givetvis inte erkännas som sådan, utan beskrivs istället som en rationell respons från moraliska människor som sökte försvara universella värden.” Ett exempel på detta är Avellan (2016b) som skriver: ”Vem ska göra det? Alla goda krafter. Du och jag. Varje dag [...] Slå ett slag för anständigheten och gör det offentliga samtalet uthärdligt igen. Som Pippi Långstrump: styrka och snällhet.”

Andra skribenter framhäver mer explicit betydelsen av att mobilisera för en kamp mot de populistiska väljarna och deras företrädare och partier:

Vi har ett öppet, socialliberalt och demokratiskt samhälle som vi tålmodigt byggt upp, som är långt från perfekt men som likväl är det bästa som hänt mänskligheten. Och runtom i världen, och mitt ibland oss, växer nu krafter som vill ta det samhället ifrån oss och ersätta det med hat, människoförakt, splittring och lögner. Vi måste göra motstånd. Det är ingen lek. Det är inget skämt. Det är allvar nu. (Liljestrand, 2016)

Jag menar således att koalitionen lösning på hur man ska förhålla sig till de populistiska väljarna blir artikulerad i enlighet med en ekvivalenslogik som uppdelar och förtätar det politiska rummet i två antagonistiska poler. Ifall det tidigare existerade ett missnöje med exempelvis postdemokratis demokratiska underskott omvandlar koalitionen denna fråga, som alla andra frågor, till ett val mellan att antingen försvara postdemokratin eller stödja populismen. Det är, som Liljestrand (2016) skriver, ”allvar nu”. Därutöver blir den antagonistiska konflikten moraliskt artikulerat, där de goda och upplysta försvarar de liberala värdena och de onda och obildade väljarna hotar dessa. Det innebär att antagonismen inte artikuleras som en politisk konflikt utan primärt som en fråga om moraliska värden – så som godhet, förnuft, samförstånd, anständighet, etcetera – vari de populistiska väljarna blir konstruerade som att de saknar grundläggande demokratiska egenskaper och värderingar. Därmed diskvalificeras dessa väljare som politiska motståndare och artikuleras istället som *ultrapolitiskt moraliska fiender*. I detta avseende intar de populistiska väljarna funktionen som en tom signifikant i den bestämda meningen att de representerar en excess av betydelser – så som irrationalitet, omoral och destruktivitet – vilka är associerade med ett allestädes närvarande hot mot den postdemokratiska ordningen (Stavrakakis, 2018:51). Det finns dock de skribenter som framhåller att hämndlystenheten efter valen är farlig och att väljarna inte ska klandras. Samtidigt konstrueras väljarna inte sällan i samband med dessa förmaningar som obildade och opålitliga, vilket också utgör en form av diskvalifiering av en politisk motståndare (se Avellan, 2016a; Björkman, 2016).

Som jag i det ovanstående har visat menar jag att denna form av hegemonisk styrning fungerar genom att både upprätthålla de politiska gränsdragningarna för den postdemokratiska regimen och konstruera en ekvivalenskedja mellan olika krav och identiteter som blir sammanlänkade och partiellt fixerade som goda och upplysta genom att identifiera sig med *försvaret av de liberala värdena* i den västerländska liberaldemokratiska ordningen *mot de onda och obildade väljarna*.

För att förstå hur identifikationerna med försvaret av de liberala värdena fungerar krävs att kritiskt förklara hur de fantasmatiska logikerna är verksamma. I samband med valen av Brexit och Trump blottades samhällets kontingens och ofullständighet och en allmän känsla av ovisshet och osäkerhet spred sig. Härvid består fantasins funktion av att omvandla denna upplevelse av brist till en ontisk – det vill säga historisk specifik – förlust. Enligt Žižek (1993) sker detta i form av fantasmatiska narrativ där njutningen har blivit stulen. Žižek (1993:203) skriver: "What we conceal by imputing to the Other the theft of enjoyment is the traumatic fact that we never possessed what was allegedly stolen from us: the lack ('castration') is ordinary, enjoyment constitutes itself as 'stolen'." Detta fantasmatiska narrativ återkommer inom koalitionen, vilket kan illustreras med följande citat av Björn Wiman (2016a):

Vem och vad är Europa? Kanske är det vi som står på stranden och ser vår dröm om Europa slutgiltigt rövas bort till de brittiska öarna. Hjämlösa åser vi hur skrånande populister och nationalisterna förklädda till trovärdiga politiska ledare för bort en idé om något beständigt som vi länge har tagit för givet. (Wiman, 2016a)

Denna variant av narrativet lyder alltså att "skrånande populister och nationalisterna" har stulit "vår dröm om Europa". Likt Wiman, så skriver Laurie Penny (2016a) följande efter den brittiska folkomröstningen:

Jag vill ha mitt land tillbaka, och det är ett land jag aldrig känt, och att komma dit kommer att kräva mer styrka, mer godhet, mer motståndskraft än den här nationen har uppåttat i mannaminne [...] Nu är en tid för sorg, för att retweeta knäppa memes och för att vara tillsammans med nära och kära. I morgon – ja. I morgon börjar vi. (Penny, 2016a)

Storbritannien, i likhet med Europa, utgör i detta avseende en tom signifikant. I koalitionen representerar ett flertal olika tomma signifikanter ett samhälle som är eller står inför ett hot att bli förlorat (se exempelvis Dahlberg, 2016a; Liljestränd, 2016; Olsson, 2016c). Vad dessa signifikanter har gemensamt är att de inte kan reduceras till enbart några specifika värderingar eller normer som är relaterade till försvaret av de liberala värdena. Istället fungerar de tomma signifikanterna, i likhet med objektet *a*, som en inkarnation av ett tomrum såväl

som ett löfte om att fylla ut detsamma (Laclau, 2005:70; Žižek, 1999:246). Som Penny skriver är Storbritannien ett land som hon aldrig känt och fantasin verkar genom en säregen temporalitet som ett löfte om att (åter)skapa detta förlorade land. Det är också på detta sätt som fantasin kan kanalisera och rikta begäret i de politiska identifikationsprocesserna. Stavrakakis (2013:184) formulerar det som att ”löftet om att den förlorade/omöjliga njutningen kan återerövas är det som mer än något annat erbjuder ett fantasistöd för många av våra politiska val och projekt”. Eller, för att parafrasera Penny (2016a): imorgon börjar vår kamp för att ta tillbaka något som vi aldrig har haft.

Emellertid är det en omöjlighet att ta tillbaka något man aldrig haft och fantasin verkar framförallt genom att förklara varför samhället upplevs ofullständigt och osäkert. Fantasin konstruerar på så sätt olika hinder för subjektens njutning, vilket samtidigt upprätthåller begäret efter politiska identifikationer (Glynos, 2008:283). Jag menar således att koalitionen konstruerar de populistiska väljarna som hotfulla andra vilka har stulit vår njutning. Detta sker, i likhet med vad Glynos och Mondon (2016) har visat, genom att väljarna framställs som att de riskerar att ruinera det demokratiska sättet att leva genom att på ett oansvarigt och njutningsfullt sätt nyttjat deras demokratiska rättigheter:

Vernon Dursley är [Harry] Potters fosterfar, en allt igenom småskuren och vidrig person som försöker upprätthålla sitt inskränkta medelklassliv genom att sätta sig på andra. När han inte får sin vilja igenom blir han högröd i ansiktet och skriker tills han får det. På midsommarafton tog han hem seger i den brittiska folkomröstningen. (Lindberg, 2016b)

Anders Lindberg (2016b) framställer Dursley som ”en allt igenom småskuren och vidrig person” som saknar de grundläggande demokratiska egenskaperna och värderingarna så som förmågan att kompromissa och visa anständighet. Istället har han, den populistiska väljaren, nyttjat sina demokratiska rättigheter *för mycket* genom att oansvarigt och njutningsfullt – skrikandes och med högrött anlete – röstat populistiskt. På ett liknande sätt som invandraren i rasistiska diskurser, framträder här den populistiska väljaren som någon som saknar tillhörigt i gemenskapen och på samma gång riskerar att underminera densamma (Žižek, 1993:203). Det handlar inte om att väljarna saknar formella rättigheter att rösta – däremot saknar de förmågan att förstå och förhålla sig till det specifika sättet att leva demokratiskt. De är sålunda en från samhällsgemenskapen exkluderad del, samtidigt som de riskerar att ruinera samhället och den demokratiska samhällsandan genom att njutningsfullt trycka ned andra.

Av detta följer sammanfattningsvis att de populistiska väljarna förkroppsligar, i denna koalitions fantasmatiske narrativ, ett hinder för samhällets tillslutning och på samma gång

skapas en upplevelse av att det går att förklara både den uteblivna njutningen och vad som krävs att återfå den.

5.3. Missnöjets absorption

Missnöjets absorption är sett till mängden artiklar (51 stycken) den näst största koalitionen i mitt material. Texterna i denna koalition är framförallt publicerade på de borgerliga ledarsidorna i *Expressen*, *GP* och *SvD*.

Vilka är de populistiska väljarna och varför röstar de på populisterna så som Brexit och Trump? Inom denna koalition finns skiftande, och ibland divergerande, beskrivningar av de populistiska väljarna. En del skribenter härleder exempelvis väljarnas benägenhet att rösta högerpopulistiskt till deras klasstillhörighet (se Edling, 2016; *Expressen*, 2016b), medan andra menar att något sådant samband inte finns (se Bred, 2016; Marçal, 2016). Andra motstridigheter är att vissa skribenter menar att väljarnas oro och osäkerhet är relaterad till migration och integration (se Dahlberg, 2016b; Jonsson, 2016), medan andra istället menar att invandringen har blivit utmålad som orsaken till allehanda samhällsproblem och därigenom kanaliserat människors oro och osäkerhet (se Hjärne, 2016; Lindgren, 2016).

Trots nämnda variationer kan man likväl identifiera en regelbundenhet i spridningen av koalitionen artikulationer, där de populistiska väljarna förstås som oroliga, pessimistiska och missnöjda. Maria Rankka (2016) skriver:

Missnöjesyttringar tar sig olika uttryck på olika platser, men har ändå ett gemensamt DNA. Det handlar om insiders mot outsiders, om centrum mot periferi och vi mot dem [...] Missnöjet gror när människor inte har framtidstro eller känner delaktighet. (Rankka, 2016)

De populistiska väljarna är inte nödvändigtvis de människor som har det sämst ställt ekonomiskt, men de upplever att utvecklingen går åt fel håll och att de har förlorat på globaliseringen (se Braw, 2016; Gudmundson, 2016). De är oroliga över att samhällsservicen och välfärden inte fungerar, att industrijobben försvinner och att landsbygden utarmas (Hjärne, 2016), samt att "samhället tappar greppet om grundläggande funktioner som skolan, vården, försvaret och lag och ordning" (Dahlberg, 2016b). Dessa väljare är "obekväma med den snabba kulturella förändringen" (Marçal, 2016) och är i behov av såväl trygghet som tillhörighet (se Granqvist, 2016). Vidare framhåller koalitionen att de populistiska väljarnas osäkerhet och oro har, för att citera Linda Nordlund (2016), "högst reella orsaker".

I den ovanstående summeringen, av hur koalitionen sammanlänkar de populistiska väljarna

med en allmänt utbredd, och realistiskt grundad oro, missnöje och pessimism, kan man skönja en metonymisk rörelse där dessa väljares oro och osäkerhet leder från det ena problemet till det andra. Det är vad Lacan (1989:187) kallar ”signifiéns oupphörliga glidande under signifianten” och kan, i linje med Laclau (2014:63), betraktas som ett initialt steg i etablerandet av en ekvivalenskedja genom att en rad ouppfyllda krav – som i detta sammanhang motsvarar de populistiska väljarnas oro och pessimism – blir sammanlänkade med varandra.

Enligt Laclau (2005:73) sker ackumulationen av ouppfyllda krav och sammanlänkningen av dem som följd av att de inte har blivit absorberade som enskilda och separata krav i den befintliga ordningen. På samma sätt menar jag att koalitionen framhåller att de populistiska väljarnas oro och problem har blivit ignorerade, avfärdade eller till och med hånade av en politisk, ekonomisk såväl som akademisk och medial elit. Alice Teodorescu (2016b) skriver exempelvis:

I månader har Trumps anhängare hånats och idiotförklarats, de har utmålats som obildade (när blev det politiskt korrekt med sådant oförblommat klassförakt?), ett demokratins bottenskrap. Strategin att hoppas på röster från de man avfärdar som lägre kunniga har återigen misslyckats. (Teodorescu, 2016b)

Detta har, enligt koalitionen, i sin tur lett till ett ”förtroendegap mellan väljare och politiker” (Cwejman, 2016) som gör att dessa väljare känner sig svikna och mindre hoppfulla inför framtiden (se Ekman, 2016). På detta sätt menar jag att koalitionen konstruerar, i enlighet med ekvivalenslogiken, etablissemang som hinder för de populistiska väljarna. Det är elitens ignorans och avfärdande som, enligt koalitionen, hindrar eller blockerar de populistiska väljarna från att bli tagna på allvar och från att få gehör för sina problem och krav (se Abramowicz, 2016; DN, 2016e). Det är också i relation till etablissemang som en ekvivalenskedja konstrueras mellan de populistiska väljarnas krav och problem och det är därigenom deras identiteters ”differentiella karaktär undergrävs” (Laclau & Mouffe, 2008:118) och konstitueras istället som *vanligt folk*.

Jag menar att det är nodalpunkten *vanligt folk* – som jag här likställer med signifikanter som *den lilla människan*, *hårt arbetande män och kvinnor* och *verklighetens folk* (se Alkarp, 2016; Braw, 2016; Pihl, 2016b) – som organiserar och partiellt fixerar betydelsen av de populistiska väljarnas problem, identiteter och krav i ekvivalenskedjan. Denna tillfälliga meningsförankring består av att de populistiska väljarnas krav och problem blir artikulerade som just *vanligt folks* krav och problem. Det skall dock tilläggas att denna ekvivalenslogik i viss utsträckning är begränsad, vilket framkommer i följande citat: ”Problemet är inte hur man skildrat Trump, utan

hur man rapporterat om orsaken till hans framgångar. Alla vet att Trumps mest hängivna anhängare finns bland lågutbildade vita män. Men medierna har varit dåliga på att skildra deras verklighet.” (Ekman, 2016) Ekvivalenslogiken i koalitionen artikuleringer undergräver sålunda inte helt och hållet de differentiella identiteterna, så som lågutbildade, vita och män.

Härutöver framhålls att det är etablissemangets ignorerande och avfärdande av de populistiska väljarnas problem och oro som ligger till grund för att samhället är konfliktfyllt och splittrat:

Precis som det är i Sverige; väljarna oroade sig för invandringen, Sverigedemokraterna var de enda som hörsammade, varpå övriga partier stoppade huvudet allt djupare i sanden, varför väljarstödet växte än mer eftersom deras oro avfärdades och hånades [...] Här står vi nu, med ett splittrat USA, ett splittrat EU, med människor som tappat hoppet och som inte vågar stå för sina åsikter ens när opinionsmätningföretag frågar om vem de ska lägga sin röst på. Det är det riktiga problemet. (Teodorescu, 2016a)

Enligt koalitionen är anledningen till att människor röstar på populisterna, så som Brexit och Trump, att dessa företrädare och partier är de som antingen upplevs vara de enda som hörsamma och pratar om de verkliga problemen i samhället eller att väljarna röstar på dem för att hämnas på eller protestera mot etablissemangets (se exempelvis Madon, 2016; Pisani-Ferry, 2016a; Rudbeck, 2016; Teodorescu, 2016b).

Hur ska man förhålla sig till de populistiska väljarna?

Jag har i det ovanstående redogjort för och förklarat hur koalitionen konstruerar de populistiska väljarna och förklarar varför väljarna röstar populistiskt. Problemet konstrueras som att etablissemangets har avfärdat och hånat vanligt folk, vilket har föranlett en splittring i samhället och gjort att människor röstar på populisterna. Svaret på hur man ska förhålla sig till dessa väljare presenteras följaktligen som att eliten behöver upphöra med att ignorera och avfärda väljarna och istället börja ta vanligt folk på allvar (se exempelvis Pihl, 2016a; Sydsvenskan, 2016). Det är på detta sätt splittringen och konflikterna i samhället kan hävas och därigenom få vanliga människor att sluta rösta på populisterna, så som Brexit och Trump.

Jag menar att koalitionen artikulerar lösningen dels som en självrannsakan hos eliten och dels som en politisk fråga gällande att komma till rätta med de verkliga problemen som gör vanligt folk oroliga och pessimistiska inför framtiden. I *Expressen* (2016a) skrivs exempelvis:

Men att avfärda alla EU-kritiker som rasister, populisterna och antidemokrater vore att göra om misstaget som bidragit till brexit-krisen. Det finns också en fullt legitim EU-kritik som politiker och EU:s institutioner länge har varit alldeles för dåliga på att lyssna till [...] Europeiska politiker som vill vända utvecklingen behöver idka självrannsakan. (*Expressen*, 2016a)

Liknande resonemang återkommer i merparten av artiklarna inom koalitionen. Även flertalet rubriker belyser detta, till exempel: ”Förnekelse skapar farliga politiker” (Teodorescu, 2016a), ”Nästa val måste vi skärpa oss” (Helmersson, 2016), ”Peka inte finger åt Trumps USA. Gör Sverige bättre” (*Sydsvenskan*, 2016) och ”Skyll på mig nu” (Ford, 2016).

Likt koalitionen namn *Missnöjets absorption* antyder menar jag att lösningen artikuleras i enlighet med en differenslogik, där en disartikulering av politiska konflikter sker genom att de populistiska väljarnas krav absorberas var för sig. Det innebär att konstruktionerna av problemet och lösningen det följer två olika politiska logiker. Anledningen går att finna i sättet lösningen blir artikulerad; det är *genom* att lyssna på vanligt folk som man kommer till rätta med de verkliga problemen. Som jag förstår det framhåller inte koalitionen att de populistiska väljarnas oro och krav sammanfaller med hela samhällets intressen i stort. Istället artikulerar koalitionen, i enlighet med differenslogiken, vanligt folks problem och krav som enskilda och separata intressen (se Granqvist, 2016; Liby Alonso, 2016). Det innebär dock inte att oron och kritiken framställs som mindre befogad (se Braw, 2016). Enligt koalitionen är det först när man upphör ignorera och avfärda de populistiska väljarna som till exempel obildade eller rasistiska som det blir möjligt att hörsamma vanligt folk. Detta är i sin tur en förutsättning för att komma till rätta med problemen som vanligt folk upplever och i slutändan undvika ytterligare polarisering (se McEwan 2016, Teodorescu, 2016a). Alexandra Ivanov (2016) skriver exempelvis i *SvD* att: ”Etablerade politiker behöver ta till sig av vad som gått fel, och av det dra viktiga lärdomar för framtiden. Låt inte populisterna ges monopol på att se verkligheten för vad den är, eller att staka ut vägen framåt.”

Vidare går det att se att skribenterna inom koalitionen positionerar sig själva som en del av etablissemang. Det är utifrån denna position som skribenterna appellerar till självrannsakan och uppmanar etablissemang, det vill säga även dem själva, att lyssna på folket för att absorbera de populistiska väljarnas missnöje och krav. Lösningen presenteras sålunda som en uppmaning till etablissemang att modifiera sina uppfattningar och förhållningssätt, vilket kan illustreras med Jean Pisani-Ferry (2016a) som skriver att: ”Ingen behöver kapitulera. Vad som behövs är mer ärlighet, mer ödmjukhet, mer detaljerad analys och mer förfinade råd och rekommendationer.” Till skillnad från en populistisk lösning som, i enlighet med ekvivalenslogiken, skulle artikulera behovet av att etablissemang blir ersatt till förmån för ett nytt sunt förnuft eller en ny hegemonisk regim, menar jag att koalitionen istället försöker att stävja antagonismen genom att inkludera och hantera de populistiska väljarnas missnöje.

Härmed menar jag att den artikulerade lösningen motsvarar en hegemonisk styrning i form

av transformism. Den hegemoniska styrningen innebär en transformering av såväl den hegemoniska regimen som de populistiska väljarnas krav. Absorberingen av kraven kan först ske när etablissemanget förändrar sig och börjar lyssna till vanligt folk. Om denna strategi är framgångsrik innebär det att de populistiska väljarnas krav inte blir antagonistiskt artikulera utan istället hanterade och inkorporerade i det hegemoniska blocket, vilket i sin tur innebär en ökad kombination av identiteter och krav (Norval, 2000:220). Med andra ord artikuleras lösningen som att om *bara* etablissemanget börjar lyssna till vanligt folk kan *även* den lilla människans problem och krav beaktas. Och om den lilla människan blir hörd kommer färre att rösta på populisterna. Katrine Marçal (2016) skriver här:

Ja, de är obekväma med den snabba kulturella förändringen i samhället men det måste rimligen finnas sätt att få dem att känna sig tryggare i den. Vägar att bekräfta deras behov av ordning, stabilitet och auktoriteter som inte innebär hat mot invandrare, kvinnor och mångkultur. (Marçal, 2016)

I termer av postdemokrati framträder sålunda koalitionen som en hegemonisk strategi som genom en *modifiering* försöker att vidmakthålla en postpolitisk konsensus. Bland skribenterna finns dock skiftande syn på vilka politiska åtgärder som man menar kommer åt de verkliga problemen och på vilket sätt man ska vidta de politiska åtgärderna. Precis som jag tidigare har nämnt är denna skiftande syn i huvudsak relaterad till invandringen och integrationen och hur skribenterna menar att man ska förhålla sig till de populistiska partierna och deras företrädare (se exempelvis Dahlberg, 2016b; Ivanov, 2016; Lindgren, 2016). På detta sätt kan modifieringen eventuellt medföra, med Frasers (2019) terminologi, en förskjutning av en progressiv nyliberalism till en hegemonisk regim som har absorberat utpräglade traditionella och konservativa värderingar.

Fastän koalitionen konstruerar problemet utifrån en ekvivalenslogik presenterar den lika fullt lösningen som att vanligt folks oro och missnöje kommer att kunna behandlas som differenta och hanterbara krav för etablissemanget, om makthavarna bara börjar att lyssna. I lösningen bortträngs sålunda den disruptiva politiska dimensionen i form av ”folkets framträdande, felräkning och tvist” (Ranciére i Mouffe, 2008:35).

Härutöver menar jag att uppmaningen att lyssna till vanligt folk innehar en affektiv dimension som, i enlighet med den fantasmatiske logiken, går utöver något rent diskursivt och meningsfullt. Det innebär att uppmaningarna att lyssna inte enbart är relaterade till en differentiering av de populistiska väljarnas krav och identiteter utan att de också implicerar löften om

försoning bortom det nuvarande tillståndet av konflikter och splittring. Jag menar att de affektiva appellerna blir allra tydligast när skribenterna talar om sin egen självrannsakan (se Ekman, 2016; *DN*, 2016a; Helmersson, 2016). Richard Ford (2016) skriver:

[J]ag hade fel i att vara så övertygad om att jag hade rätt. I själva verket är jag ganska övertygad om att jag inte försökte förstå dem, utan bara trodde att jag i allmänhet visste vad de behövde, och antagligen till på köpet såg ner på dem. (Ford, 2016)

Ford (2016) fortsätter sin artikel med att skriva att han tillfälligt verkar att ha ”tappat – låt kalla det – kontakten med verkligheten” och att han även kan ha gjort sig skyldig till ”brist på empati med dessa snubbar på landsbygden”.

Uppmaningarna till självrannsakan kan förklaras utifrån ett psykoanalytiskt perspektiv på ångest. Freud (1995) menar att ångesten kommer av förlusten av ett objekt. Det innebär att ångesten, till skillnad från skräcken, är en objektslös känsla. I lacanianska termer kan det översättas till att fantasins imaginära skydd krackelerar och att subjektet konfronteras med det reala, vilket kan exemplifieras av Ford (2016) som framhåller att han har tappat ”kontakt med verkligheten”. Enligt Freud (i Boothby, 2001:148f) kan subjektet omvandla ångesten till skräck genom att konstruera ett skrämmande objekt. På samma sätt menar jag att ångesten kan omvandlas till empati genom att konstruera ett gott objekt, så som ett vanligt folk. I enlighet med Žižek (2017:195) kan skräck eller, som i detta fall, empati, betraktas som en projektion av en inre brist till ett yttre objekt, medan ångesten tvingar subjektet att omvandla både sig själv – liksom samhällets normer och strukturer.

Jag menar att Lacans tvist på den gängse psykoanalytiska förståelsen av ångest är relevant i detta sammanhang. Enligt Lacan (S.X: 03.07.63) är det genom uppgivandet av objektet – moderns bröst – som en distans eller separation kan skapas till den Andre, modern eller, vilket gör sig bättre på engelskan, the (m)Other. Det är denna separation som leder till uppkomsten av ett symboliskt förmedlat begär. Före separationen är den Andres begär för subjektet ogenomträngligt och obegripligt – det vill säga att begäret befinner sig i det reala registret – och är nära förbundet med den Andres njutning. Detta väcker en klaustrofobisk ångest hos subjektet som inte får något utrymme för ett eget begär eller subjektivitet eftersom det förutsätter en brist (Pound, 2008:139; Soler, 2016:46f). Det är sålunda genom uppgivandet av objektet som begäret konstitueras som ett begär efter det förlorade objektet, vilket Lacan benämner som objet petit a (Boothby, 2001:246ff). Det ska tilläggas, i enlighet med min redogörelse i teorikapitlet, att objektet är inget som subjektet har varit i besittning av, utan det är först genom separationen som objektet retrospektivt konstitueras som något som har förlorats (Žižek, 1993).

På detta sätt kan reaktionerna i samband med den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet förstås som ångest. När väljarnas begär framträdde i sin reala dimension – som the (m)Others desire – chockerade det etablissemang. Ångestens metamorfos till empati med vanligt folk kan således betraktas som en separationsprocess som bringar de populistiska väljarnas begär, som Boothby (2001:247) skriver: ”[O]ut of the real [...] and to anchor it in a symbolic order”. Det innebär att det traumatiska – det vill säga obestämbara och otäcka – efter valen blir hanterbart genom att väljarnas oro och missnöje diskursivt konstrueras som separata och berättigade krav. Samtidigt medför separationsprocessen att ett objekt ges upp, vilket kan illustreras med att koalitionen förklarar att vanligt folk har blivit ignorerade och avfärdade. Det är detta, i efterhand postulerade, förlorade objekt som blir affektivt investerat i när koalitionen uppmanar till att lyssna till den lilla människan. Det är alltså genom att börja lyssna på vanligt folk som koalitionen artikulerar löftet om att återskapa en tillslutning av samhället, det vill säga en försoning bortom splittring och konflikter. Avslutet på Fords (2016) artikel utgör här ett illustrativt exempel: ”Det är hög tid för oss att återuppliva vårt punkterade medborgarskap, att öppna våra ögon, erkänna våra misstag, inte bara blekna bort, skylla på de där andra typerna och glömma”.

5.4. Vänsterpopulism

Den tredje koalitionen, Vänsterpopulism, är den minsta sett till antalet artiklar (20 stycken). Dessa artiklar är framförallt publicerade på *Aftonbladets* ledar- och kultursidor. Med benämning vänsterpopulism avses inte skribenternas politiska hemvister, utan istället åsyftas, med stöd i mitt teoretiska ramverk, en koalition som utmanar en hegemonisk regim. Med detta sagt finns det skribenter (se exempelvis Greider & Linderborg, 2018; Suhonen et al., 2018) som har anammat epitetet vänsterpopulism, medan andra (exempelvis Jensen, 2018) har intagit en mer distanserad, för att inte säga kritisk, förhållning.

Vilka är de populistiska väljarna och varför röstar de på populisterna så som Brexit och Trump? ”Det kommer att pratas mycket om globaliseringsmotstånd, främlingsfientlighet och glastak den närmaste tiden. Och naturligtvis handlar Donald Trumps oväntade skrällseger om allt det där”, skriver Ingvar Persson (2016) dagen efter det amerikanska presidentvalet och fortsätter:

Men den handlar också om vanmakt och om känslan av att vara på väg att förlora det som är viktigt i livet. Trumps anti-etablissemangsbudskap har slagit an hos vanliga människor som har något att förlora, och som upplever hur utvecklingen hotar precis det. Vi kan kalla det klasskänsla. (Persson, 2016)

Det som beskrivs som en ”klasskänsla” återkommer i olika former i merparten av artiklarna tillhörande denna koalition, och anges som förklaringar till att ”Reaktionerna har en materiell bas” (Svenning, 2016b). Fastän koalitionen framhåller att de populistiska väljarna inte endast är tillhörande arbetarklassen eller är att betrakta som globaliserings förlorare – och att inte alla från arbetarklassen röstar på populisterna – så konstrueras likväl problemet utifrån de senaste decenniernas ökade ekonomiska och politiska ojämlikheter. Åsa Linderborg (2016a) skriver: ”Det går inte att förstå Brexit utan att förstå klass. Thatcherismens tvåtredjedelarssamhälle har blivit ett hälftensamhälle, kluvet mitt itu.”

Av det ovan nämnda är min uppfattning att koalitionen konstruerar de populistiska väljarna som *arbetarklass* eller *globaliseringens förlorare*. Dessa signifikanter utgör nodalpunkter som koalitionen inrättar i ett försök att partiellt fixera meningen av vilka de populistiska väljarna är. Koalitionen förklarar att bakgrunden till att arbetarklassen eller globaliseringens förlorare röstar på populisterna så som Brexit och Trump utgörs av de senaste decenniernas ekonomiska och politiska utveckling. Som exempel lyfts nyliberala marknadsreformer, med utförsäljningar och privatiseringar, finanspolitiska åtstramningspaket, försämrade skyddsnet och välfärd, kapitalexport och arbetskraftsinvandring, samt ökade inkomst- och förmögenhetsklyftor och arbetslöshet (se Malik, 2016a; Persson, 2016; Svenning, 2016c). De nämnda problemen kan ses konstrueras som förklaringar till att arbetarklassen känner ”en social frustration, ekonomisk desperation och aggressiv maktlöshet” (Linderborg, 2016b) och det är, som Olle Svenning (2016a) uttrycker det: ”Endast en inskränkt idealistisk liberal [som] kan bortse från att en sönderfallande ekonomi och en växande social misär skapar politiskt missnöje och mistro mot den Härskande eliten.”

Koalitionens problematisering av varför arbetarklassen, eller globaliseringens förlorare, röstar på populisterna så som Brexit och Trump menar jag är konstruerad i enlighet med en ekvivalenslogik. Det är det ekonomiska och politiska etablissemangen som står ansvariga för de växande ojämlikheterna. Dessa ojämlikheter har främst, men inte uteslutande, drabbat arbetarklassen (se Svenning, 2016b). Kenan Malik (2016a) skriver att arbetarklassens ”identitets- och solidaritetskänsla” som byggdes upp under efterkrigstiden har blivit sönderslagen av en kombination av ekonomiska och politiska förändringar de senaste decennierna. Denna beskrivning kan betraktas i relation till Laclaus (1990) redogörelse för hur identiteter blir rubbade som följd av en antagonistisk kraft som förhindrar att identiteterna blir helt avslutna. Den klasskänsla jag nämnde inledningsvis kan här ses som något som har berövats av en ekonomisk och politisk elit.

Emellertid menar koalitionen att det inte är förutbestämt på vilket sätt det ekonomiska och sociala missnöjet blir politiskt artikulerat: ”Det finns ett utbrett och berättigat missnöje i Europa

[...] Men det är aldrig självklart hur detta missnöje ska artikuleras politiskt.” (Larsson, 2016) Flera skribenter (däribland Jensen, 2016; Linderborg, 2016b) nämner Bernie Sanders och de sydeuropeiska vänsterpartierna som exempel på hur missnöjet artikuleras som en kritik mot det etablissemang som har varit ansvariga för de nyliberala reformerna. I den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet kom, som i stora delar av västvärlden, däremot misstron mot etablissemang att kombineras med en xenofobi som i sin tur har splittrat arbetarklassen. Med dessa exempel understryker koalitionen att sättet som missnöjet artikuleras på är kontingent och avhängigt politiska representationer. Anledningen, förklarar Svenning (2016b), till att missnöjet inte till någon större utsträckning har artikerats som en kritik mot den skenande ojämlikheten är att socialdemokratin och stora delar av vänstern har anpassat sig till den nyliberala politiken som de har varit med att genomdriva. Följden av detta är, enligt koalitionen, att det inte längre finns några politiska representanter som representerar arbetarklassens intressen:

Problemet var att det inte fanns någon riktig motbild. Det är inte en naturlag att arbetarklassen hatar öppenhet. Det hänger på om människor uppfattar att deras folkvalda driver en politik som de uppfattar inkluderar dem [...] Om socialdemokratiska partier består av medelklass ser de inte som en central uppgift att företräda arbetarväljarnas ekonomiska och sociala intressen. De blir bara en historisk rest. (Pettersson, 2016a)

Koalitionen konstruerar sålunda problemet, det vill säga varför arbetarklassen röstar på *högerpopulister* så som Brexit och Trump, som en följd av att deras – för att använda Laclaus (2005:86) terminologi – *demokratiska* missnöje inte har blivit politiskt representerat och kanaliserat av någon arbetarrörelse eller vänsterkraft som utmanar rådande postpolitiska konsensus och nyliberala marknadsreformer. Detta menar Linderborg (2016b) har lett till att ”det är fel män som leder upporen och som kanaliserar dem i helt fel riktning.”

Därutöver konstrueras problemet som att bristen på politiska alternativ har medfört att arbetarklassen uppfattar de ekonomiska och politiska problem som kulturella. Carsten Jensen (2016) skriver här:

Bakom populismens framväxt i de västliga samhällena ligger en dramatisk förändring av klasstrukturena som de etablerade partierna inte förmår att avspegla. Fler och fler finner sig själva utan politiska representanter, med den gemenskap som en gång gav dem en identitet smulas sönder omkring dem. Och när människor saknar gemenskap söker de alltid skydd i den minste gemensamma nämnare, hos dem som liknar dem mest. (Jensen, 2016)

Vid detta framgår hur koalitionen förklarar varför arbetarklassen röstar på högerpopulister; vänster-högerkonflikterna har som följd av en postpolitisk konsensus mellan de etablerade partierna återvänt i en förvrängd form som kulturella och identitetsbaserade konflikter (se Jensen,

2016; Malik, 2016b). Med Frasers (2019) terminologi kan detta beskrivas som en förskjutning av fördelningskonflikter till konflikter berörande erkännande. Enligt koalitionen är problemet inte endast att högerpopulister artikulerar politiska konflikter i en kulturell vokabulär, utan att även de postdemokratiska försvararna anammar samma, moraliska *tillika* indignerade språk. Därmed blir de populistiska väljarna, det vill säga arbetarklassen eller globaliseringens förlorare, avfärdade som ondskefulla och obildade vita män (se exempelvis Suhonen, 2016; Linderborg, 2016c).

Hur ska man förhålla sig till de populistiska väljarna?

Av det ovanstående framgår hur koalitionen har konstruerat de populistiska väljarna som en arbetarklass eller globaliseringens förlorare med ett demokratiskt missnöje. Hur missnöjet tar sig uttryck beror dock ytterst på politiska representationer. Problemet, enligt koalitionen, är att arbetarklassens demokratiska missnöje inte har blivit politiskt artikulerat som en kritik mot de ekonomiska och politiska ojämlikheterna. Istället har missnöjet blivit kanaliserats av högerpopulister som har kombinerat misstron mot etablissemangen med en fientlighet mot minoriteter i allmänhet och invandrare i synnerhet. Lösningen på det konstruerade problemet blir följaktligen att artikulera en politisk konfliktlinje som utmanar den postdemokratiska hegemonin såväl som högerpopulisterna. Detta är anledningen till att jag har valt att benämna koalitionen som just Vänsterpopulism.

Till skillnad från föregående koalition, Missnöjets absorption, vars artikulerade lösning på det konstruerade problemet är att lyssna till vanligt folk, menar den vänsterpopulistiska koalitionen att det inte är givet hur missnöjet blir artikulerat. Det krävs sålunda en politisk representation som kanaliserar missnöjet som en vänster-högerkonflikt för att de populistiska väljarna ska mobiliseras för ett annat politiskt projekt än både postdemokratin och högerpopulismen ska kunna komma till. Svenning (2016a) skriver exempelvis: ”Allt måste ändras. Den här gången gäller inte det klassiska tillägget: ‘för att allt ska förbli vid det gamla’.”

Karin Pettersson (2016b) skriver att det säkerligen stämmer att ”framgångarna för Trump och Europas populister beror på att den ekonomiska höger-vänsterdimensionen förlorat i betydelse till förmån för den axel som brukar kallas frihetlig-auktoritär”. Men, frågar sig Pettersson (ibid), vad ska man göra med den vetskapen? Hon skriver:

Hur bygger man progressiv politik på mätningar som visar att väljare inte gillar feminism och utlänningar? Vänstern har inte skapat Donald Trump eller SD, men populismen växer när vänsterrörelser blir elit-projekt som inte representerar arbetare eller arbetslösa [...] Och när man i stället för att försöka ändra de levnadsvillkor som åtminstone delvis formar människors värderingar antingen ger upp om stora grupper eller försöker locka dem med en hårdare retorik. (Pettersson, 2016b)

I citatet ovan summerar Pettersson koalitionen lösning till hur man ska förhålla sig till väljarna. Det är inget alternativ att anpassa en progressiv politik utifrån att missnöjet har blivit kanaliserat i en reaktionär riktning och likaledes är det inget alternativ att överge stora delar av arbetarklassen till högerpopulismens demagogi. Det som krävs är istället en politik som kämpar mot de ekonomiska och politiska ojämlikheterna som har genererats under postdemokratien.

Om inte en progressiv vänster, av mig benämnd som en vänsterpopulism, artikulerar krav på ökad jämlikhet, så kommer valet att stå mellan antingen ”teknokraterna” eller ”barbarerna” (se Strand, 2016). Jensen (2016) menar att politiken idag dras i två olika riktningar, som är antingen ”nationalismens självbedrägeri” som bygger på ”tron att det är möjligt att lämna planeten jorden och slå sig ner på en förbiflytande asteroid som uppkallas efter den förlorade suveräniteten” eller ”nödvändighetens politik” som har ersatt det fria valet med ”finanspolitiska diktat och politisk handling tvingats abdikera till förmån för den oundvikliga anpassningen som ingen kan varken överskåda eller försvara”.

Koalitionen lösning till problemet med att människor röstar på högerpopulister är att artikulera en konflikt mot både den postdemokratiska teknokratien och de högerpopulistiska barbarerna. Denna politik avser att förena olika grupper både inom arbetarklassen och andra sociala skikt, vilket Pettersson (2016a) formulerar som följande: ”Det är ett projekt som egentligen borde kunna förena både dagens vinnare och relativa förlorare på globaliseringen. Alternativet är nämligen en stängd värld där flyktingen är fienden. Och alla blir fattigare.” Detta projekt, som Peterson (ibid) menar är ”vänsterns uppgift i vår tid”, kan betraktas som en hegemonisk praktik, vilket består av ett sammanlänkande av olika krav för att bilda ett projekt som kan utmana en regim (Howarth, 2013:199). I enlighet med ekvivalenslogiken konstruerar koalitionen således en ekvivalenskedja mellan olika krav och identiteter som blir ekvivalenta med varandra i relation till ett ekonomiskt och politiskt etablissemang. Daniel Suhonen (2016) skriver här:

Svaret som kan besegra Trump måste ta fasta på det som kan lösas med progressiv politik. Det måste börja underifrån, på riktigt och det måste handla om de extrema klyftorna. Det som förenar alla som står upp på morgonen för att försörja oss så gott det går – oavsett vilken hudfärg eller vilket kön vi har. Vi måste helt enkelt lära oss att rikta den rättmätiga vreden uppåt igen. Annars gör någon annan det. (Suhonen, 2016)

Det är alltså genom att artikulera en vertikal konflikt – som riktar vreden uppåt – som de differentiella identiteterna kan bli ekvivalenta i ett *inkluderande vi underifrån*. För att en ekvivalenskedja ska sammanhållas och bilda ett politiskt projekt för en progressiv politik som kan utmana en hegemonisk regim krävs det, i enlighet med Laclau (2005) att ett krav åtar sig att, utan att upphöra att vara ett partikulärt krav, representera ekvivalenskedjan. Detta krav, som

motsvarar en tom signifikant, representerar en frånvarande helhet eller en onåbar fullkomlighet. Koalitionen framhåller, som jag har visat, att det som saknas i den nuvarande politiska situationen är en ekonomisk och politisk jämlikhet. Enligt koalitionen är det krav som kan sammanlänka ett politiskt projekt för en progressiv politik ett krav som riktar sig mot de ekonomiska och politiska ojämlikheterna. Linderborg (2016d) skriver exempelvis:

För mig är socialismen alternativet till den skit vi lever i nu, men jag förstår om alla inte ansluter sig till den utopin. Men den som på allvar vill utmana högerpopulismen måste inse att klasskamp är det centrala: Det är bara kampen om resurserna som kan minska klyftorna och därmed desperationen och vreden som irrationellt nog slår åt alla håll. (Linderborg, 2016d)

I Linderborgs (2016d) citat är ”socialism” en tom signifikant som representerar både en kamp om resurser och en politisk utopi. I samma artikel skriver Linderborg (2016d) att det endast är klasskampen som kan förena olika strider mot såväl högerpopulismen och det ekonomiska och politiska etablissemang, vilket belyser hur den tomma signifikanten fungerar som en hegemonisk länk i en ekvivalenskedja. Det vill säga att det är det specifika kravet, eller som i detta fall klasskampen, som i efterhand kommer att organisera och fixera betydelsen av olika krav och identiteter, som exempelvis ”socialistiska”, ”vänster” eller ”progressiva” (Linderborg, 2016d; Pettersson, 2016; Suhonen, 2016). Vad dessa signifikanter har gemensamt är att de representerar en vertikal kamp för ett rättvist samhälle som sammanlänkar olika identiteter och krav i ett politiskt projekt som utmanar den postdemokratiska hegemonin. Det som utgör vektorn – kraften och riktningen – för de politiska identifikationerna är dock inte ett partikulärt krav på exempelvis bättre ekonomiska levnadsförhållanden. I grund och botten är det istället det fantasmatiska löftet om en onåbar fullkomlighet som finns implicerat i kravet på ett mer rättvist samhälle (Glynos & Stavrakakis, 2006:208). Det är detta löfte om en omöjlig njutning som ”utgör fiktioner om ett framtida tillstånd där vi har övervunnit de begränsningar som ointetgör vår njutning i nuet” (Stavrakakis, 2013:184). Eller, som Linderborg (2016d) skriver: ”För mig är socialismen alternativet till den skit vi lever i nu.” Det är, avslutningsvis, identifikationen med de fantasmatiska löftena som retrospektivt konstituerar identiteten för det vänsterpopulistiska projektet som ett inkluderande vi underifrån i en kamp för ett rättvisare samhälle. Och som i all politik är kraven och löftena inte möjliga att till fullo uppnås eller infrias, utan ligger till grund för ett fortsatt begär efter politiska identiteter, vilket är ett ofrånkomligt – det vill säga ontologiskt – villkor för det politiska.

6. Sammanfattning & slutdiskussion

Utgångspunkten för denna studie har varit att problematisera hur man inom svensk medial opinionsbildning problematiserar vilka de populistiska väljarna är och varför de röstar på populister så som Brexit och Trump. Det finns skäl att fråga sig på vilket sätt en sådan ansats är relaterad till postdemokrati och populism. En möjlighet kunde ha varit att avgränsa studien till att titta på olika representationer av väljarna och sålunda positionera min uppsats i förhållande till cultural studies. Mitt syfte har emellertid varit att kritiskt studera hur de respektive konstruktionerna av väljarna medför disparata förhållningssätt till den postdemokratiska hegemonin. Därav är studien inte begränsad till att studera olika former av representationer, utan den består även av att, i enlighet med ett retroduktivt resonerande (Glynos & Howart, 2007;2019), kritiskt förklara det problematiserade problemet. Jag har framhållit att den brittiska folkomröstningen och det amerikanska presidentvalet 2016 inte endast representerar en politisk konjunktur, utan att de två händelserna gemensamt även utgjorde en kris för den postdemokratiska hegemonin. En kris, eller rubbning, tvingar aktörer och koalitioner att konstruera förklaringar till vad som händer, varför det händer och hur man ska förhålla sig till det som händer. I detta avseende ska konstruktionerna av de populistiska väljarna betraktas som en del av en hegemonisk kamp för att upprätta en dominerande förklaring till det politiska skeendet och därmed också styra vilka lösningar som ska betraktas som relevanta och genomförbara. Som jag har visat i denna studie, består dessa lösningar av olika förhållningssätt till både de populistiska väljarna och den postdemokratiska hegemonin. Det är därför denna uppsats bör ses i relation till just postdemokrati och populism.

Merparten av den litteratur som har behandlat den rådande politiska konjunkturen har bortsett från hur populismen konstrueras som motståndare till postdemokratin. Min uppfattning är att detta riskerar att rendera till att förklaringar till, vad Cas Mudde (2007:202) kallar för populismens utbud och efterfrågan, blir antagna som neutrala framställningar. Det är framförallt inom den diskursteoretiska traditionen som man har studerat hur populismen har blivit en del av den postdemokratiska berättelsen (Katsambekis, 2014b:560). Dessa studier har dock nästintill uteslutande varit inriktade på hur de populistiska företrädarna och partierna har blivit konstruerade som motståndare. Jag anser att ett sådant perspektiv misslyckas med att studera två relevanta aspekter av den politiska konjunkturen. För det första är det genom att studera konstruktionerna

av de populistiska väljarna som det blir möjligt att förklara hur både förklaringar till den upplevda krisen och lösningarna till att ta sig ur densamma konstrueras. För det andra är det genom att studera lösningarna till hur man ska förhålla sig till väljarna som olika förhållningssätt till postdemokratin framträder. Det innebär att det politiska rummet – som i mitt fall har studerats i svensk medial opinionsbildning – framstår som multipolärt.

Utifrån postmarxistisk diskursteori och lacaniansk psykoanalys har jag analyserat hur politiska och fantasmatiska logiker är verksamma i konstruktionerna av väljarna. Den affektiva dimensionen – som baseras på lacanianska begrepp så som brist, fantasi och njutning – har endast haft en marginell betydelse för tidigare studier av postdemokrati och antipopulism. Det finns även en tendens att inom diskursteorin och psykoanalysen enbart tillerkänna populistiska diskurser affektiva appeller som mobiliserar människor (Laclau, 2005; Mouffe, 2008; Žižek, 2017). I kontrast till ett sådant perspektiv menar jag att de fantasmatiska logikerna är verksamma i samtliga politiska konstruktioner (Galanopoulos et al. 2019:2; Strand, 2016:26). Detta har jag belyst genom att kritiskt förklara hur fantasmatiska narrativ som inbegriper de populistiska väljarna verkar för att gripa tag i subjekten och mobilisera ett försvar, en modifiering eller en utmaning av postdemokratin. Med detta sagt, är min uppfattning att psykoanalytiska kategorier som fantasi och njutning behöver lyftas fram och utvecklas i framtida studier om postdemokrati och politiska konstruktioner av identiteter.

I denna studie har jag använt mig av Howarths (2010;2013) analytiska uppdelning av hegemoni som politisk praktik och hegemonisk styrning. Jag har dock vidareutvecklat Howarths modell genom att förklara hur den postdemokratiska hegemonin försvaras i enlighet med ekvivalenslogiken. Denna form av hegemoni som styrning är förbisedd inom diskursteorin med anledning av att ekvivalenslogiken betraktas som mer eller mindre liktydig med politiska projekt som utmanar en hegemonisk regim. Därmed bidrar föreliggande studie till att reaktivera de diskursteoretiska resurser som blivit förgivettagna och har använts rutinartat. Vidare går min förståelse av denna form av hegemonisk styrning i linje med tidigare studier av postdemokrati och antipopulism (se Hellström, 2010; Katsambekis, 2014b; Medarov, 2015). Inga av dessa studier har dock belyst ett samband mellan antipopulism och hegemoni som styrning.

Jag har definierat den postdemokratiska hegemonin som ett dominerande sätt att förstå och förhålla oss till politik och demokrati. Denna definition vilar dels på Ranciéres (1999) förklaring av postdemokratin som ett legitimerande av demokratin efter folket och dels på Mouffes (2019) beskrivning av postdemokratin som ett tillstånd, vilket kännetecknas av att de liberala värdena, så som rättsstatens principer och mänskliga rättigheter, dominerar de demokratiska värdena, så som jämlikhet och folklig suveränitet. Jag har påvisat att de båda valen blottlade

sprickor i och gränser för den postdemokratiska hegemonin, vilket åskådliggörs av att olika koalitioner i svensk medial opinionsbildning strider om hur man ska förhålla sig till postdemokratin. På detta sätt har valen av Brexit och Trump också kommit att representera en politisk konjunktur, eller ett interregnum, som är präglad av en osäkerhet och polarisering (Fraser, 2019; Mouffe, 2019).

I studien har jag identifierat och förklarat de tre diskursiva koalitioner i svensk medial opinionsbildning utifrån hur de konstruerar de populistiska väljarna och förklarar varför väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump. Jag menar, i enlighet med Foucaults (2013) problematisering, att konstruktionerna medför olika lösningar till hur man ska förhålla sig till väljarna. Som jag har visat innebär lösningarna även olika förhållningssätt till den postdemokratiska hegemonin. Konstruktionerna av de populistiska väljarna är därigenom en del av en hegemonisk kamp mellan koalitioner som strider om att försvara, modifiera respektive utmana postdemokratin (se Tabell 1 ”Koalitioner i svensk medial opinionsbildning” sid, 30).

Den första koalitionen, Vi goda, de onda, utgör cirka två tredjedelar av studiens textmaterial och följer samtliga relevanta aspekter tidigare studier om antipopulism (Glynos & Mondon, 2016; Stavrakakis, 2018). Koalitionen konstruerar de populistiska väljarna som att de saknar grundläggande demokratiska egenskaper och värderingar, vars betydelse fixeras av signifikanterna onda och obildade. Förklaringarna som här ges till varför väljarna röstar fram populisterna består således antingen på att de är obildade och lättlurade eller av att de har odemokratiska och ondskefulla värderingar. Koalitionens lösning till hur man ska förhålla sig till väljarna artikuleras i moralens register som en konflikt mellan goda och upplysta, å ena sidan, och, å andra sidan, onda och obildade. Därmed blir väljarna diskvalificerade som politiska motståndare och konstruerade som ultrapolitiskt moraliska fiender. Det innebär att koalitionen framträder som hegemonisk styrning som, i enlighet med ekvivalenslogiken, *försvaret* den postdemokratiska hegemonin. Som jag redan har berört möjliggör denna analys en vidareutveckling av perspektiven på hegemoni som styrning. Det som jag har redogjort för och kritiskt förklarat är att denna form av hegemonisk styrning fungerar genom att upprätthålla de politiska gränsdragningarna för den postdemokratiska regimen och på samma gång konstruera en ekvivalenskedja mellan olika identiteter och krav som blir sammanlänkade och partiellt fixerade som goda och upplysta. Detta sker genom att människor identifierar sig med *försvaret av de liberala värdena* i den västerländska liberaldemokratiska ordningen *mot de onda och obildade väljarna*. Vidare är det fantasmatiska löften om att överkomma det upplevda hotet – det att de populistiska väljarna ruinerar det demokratiska sättet att leva – som stimulerar till de politiska identifikationerna med försvaret av postdemokratin.

Den andra koalitionen, Missnöjets absorption, konstruerar de populistiska väljarna som vanligt folk. Emellertid har väljarnas oro ignorerats och avfärdats av etablissemang, vilket har skapat splittring och konflikter i samhället. Människor röstar på populisterna i protest eller som följd av att de populistiska företrädarna upplevs vara de enda som lyssnar. I enlighet med differenslogiken är koalitionen lösning på hur man ska förhålla sig till de populistiska väljarna att lyssna på vanligt folk. För att göra detta krävs att etablissemang genomgår en självvranskan och tar itu med verkliga problem i samhället. Jag menar därav att koalitionen representerar en hegemonisk styrning som transformism. Det innebär att man försöker hantera de populistiska väljarnas oro och missnöje som enskilda krav som kan inordnas var för sig. Lösningen till hur man ska hantera den upplevda krisen presenteras sålunda som att om *bara* etablissemang börjar lyssna till vanligt folk kan *även* den lilla människans problem och krav beaktas. Den hegemoniska strategin att hantera kraven var för sig blir kompletterat med ett löfte om en försoning bortom splittring och konflikter. Jag menar att transformeringen medför en *modifiering* av rådande konsensus i form av en expansion av antalet differenta krav och identiteter. Utifrån Fraser (2019) kan koalitions hantering av krisen betraktas som en förskjutning av en progressiv erkännandepolitik till en mer konservativ och traditionalistisk. Det ska även tilläggas att inkorporerandet av de populistiska väljarnas identiteter och krav inte nödvändigtvis medför att populistiska partier upphör att definieras som motståndare, vilket understryker betydelsen av att särskilja hur postdemokratiska narrativ konstruerar populistiska väljare och partier.

Utifrån en diskursteoretisk definition (De Cleen & Stavrakakis, 2017) av vänsterpopulism som en logik vilken artikulerar en konflikt mellan en underdog och ett ekonomiskt och politiskt etablissemang, kallar jag den tredje koalitionen för Vänsterpopulism. Jag menar att denna koalition kan betraktas som ett politiskt projekt som *utmanar* den postdemokratiska hegemonin. Koalitionen konstruerar de populistiska väljarna som arbetarklass eller globaliseringens förlorare och förklarar att det är den ekonomiska och politiska ojämlikheten som ligger till grund för ett demokratiskt missnöje. Anledningen till att människor röstar på högerpopulister är att deras demokratiska missnöje inte har artikulerats av några andra politiska krafter. Till skillnad från koalitionen Missnöjets absorption framhåller den vänsterpopulistiska koalitionen att på vilket sätt missnöjet artikuleras är kontingent och avhängigt en politisk representation. Det innebär att lösningen inte enbart kan bestå av att lyssna på väljarna. Istället är lösningen till hur man ska förhålla sig till de populistiska väljarna är att artikulera en konflikt mellan *ett inkluderande vi underifrån* och *en ekonomisk och politisk elit*. Denna mobilisering innefattar affektiva investeringar i tomma signifikanter, som exempelvis socialism, vilka både representerar ett rättvist samhälle i sin frånvaro och ger ett löfte om att fylla ut tomrummet.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det i svensk medial opinionsbildning inte råder någon enighet kring hur man ska förhålla sig till varken de populistiska väljarna eller den postdemokratiska hegemonin. Likväl är det endast koalitionen Vänsterpopulism, vilken består av tjugo artiklar, som utmanar postdemokratin och det postpolitiska tänkandet. Det innebär att tvillingvalens dislokaliserade effekter inte omintetgjorde det sunda förnuftet om att upprätthålla – om än i modifierad form – en postpolitisk konsensus. På samma sätt finns det en bred samsyn på de svenska ledar- och kultursidorna om att förhindra att krav på politisk förändring sammanlänkas till politiska projekt som utmanar den postdemokratiska hegemonin. Som jag har belyst dominerar svensk medial opinionsbildning av en postdemokratisk berättelse som konstruerar de populistiska väljarna som ett hot mot det demokratiska sättet att leva. De är onda och obildade. Som *Calibaner i folkdräkt*. En hegemonisk kamp är givetvis inte begränsad till svensk mediala opinionsbildning, men utifrån dess roll i offentligheten kan man inte bortse från postdemokratins förmåga att ånyo reaktivera ett försvar inför kommande utmaningar.

Referenser

Litteratur

- Abrajano, Maris & Hajnal, L. Zoltan. 2015. *White backlash*. Princeton: Princeton University Press.
- Adams, Parveen. "Father, Cant't You See I'm Filming?" i Joan Copjec (red) *Supposing the Subject*. London: Verso.
- Althusser, Louis. 1968. "Marxism och humanism". *För Marx*. Lund: Bo Cavefors Bokförlag.
- Anderson, Perry. 1976. 'The Antinomies of Antonio Gramsci'. *New Left Review*. No. I/100.
- Bakhtin, Mikhail. 1986. *Speech genres and other late essays*. Austin: University of Texas Press.
- Behr, Rafael. 2018. "May's problem: Brexit and Trumpism have become monstrous twins". *The Guardian*. 3 juli.
- Boothby, Richard. 2001. *Freud as Philosopher*. New York: Routledge.
- Brennan, Jason. 2017. *Efter demokratin: Argument för ett nytt styrelseskick*. Stockholm: Timbro.
- Clarke, Harold D., Goodwin, Matthew & Whiteley, Paul. 2017. *Brexit – Why Britain Voted to Leave the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Copjec, Joan. 2015. *Read My Desire* (2:a upplagan). London: Verso.
- Crouch, Colin. 2011. *Postdemokrati*. Göteborg: Daidalos.
- de Cleen, Benjamin & Stavrakakis, Yannis. 2017. "Distinctions and Articulations: A Discourse Theoretical Framework for the Study of Populism and Nationalism". *Javnost – The Public* 24(4): 301-319.
- de Freytas-Tamura, Kimiko. 2017. "George Orwell's '1984' Is Suddenly a Best-Seller". *The New York Times*. 25 januari.
- de la Torre, Carlos (red.). 2019. *The Routledge handbook of global populism*. London: Routledge.

- de Saussure, Ferdinand. 1970. *Kurs i allmän lingvistik*. Lund: Bo Cavefors Bokförlag.
- Eatwell, Roger & Goodwin, Matthew. 2018. *National Populism – The Revolt Against Liberal Democracy*. London: Penguin Books.
- Enquist, Per Olov. 2008. *Ett annat liv*. Stockholm: Norstedts.
- Fairclough, Norman. 1995. *Media discourse*. London: Edward Arnold.
- Federici, Silvia. 2004. *Caliban And The Witch - Women, The Body, and Primitive Accumulation*. New York: Autonomedia.
- Fink, Bruce. 1997. *The lacanian subject*. Princeton: Princeton University Press.
- Fink, Bruce. 1999. *A Clinical Introduction to Lacanian Psychoanalysis*. Harvard: Harvard University Press.
- Foucault, Michel. 2013. *Biopolitikens födelse: Collège de France 1978-1979*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Fraser, Nancy. 2019. *Det gamla dör och det nya kan inte födas*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Freedon, Michael. 1998. "Is Nationalism a Distinct Ideology?". *Political Studies* 46(4): 748-765.
- Freud, Sigmund. 1995. "Hämning, symtom och ångest" i *Valda skrifter*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Galanopoulos, Antonis, Venizelos, Giorgos & Zicman de Barros, Thomás. 2019. "Is there a leftwing anti-populism? Meet Slavoj Žižek". *International Journal of Žižek Studies*. 13(3): 1-10.
- Galanopoulos, Antonis & Stavrakakis, Yannis. 2019. "Populism, Anti-populism and Post-truth in Crisis-ridden Greece". *POPULISMUS Working Papers* No. 10
- Gellner, Ernest and Ionescu, Ghita (red). 1969. *Populism: Its Meaning and National Characteristics*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Glynos, Jason. 2008. "Ideological fantasy at work". *Journal of Political Ideologies*. 13(3): 275-296

- Glynos, Jason. 2014. *Critical nodal analysis: Logics in policy and practice*. Populismus International Workshop. https://www.youtube.com/watch?v=if1PjP1Y9P8&feature=emb_title (Hämtat: 2020-01-14)
- Glynos, Jason & Howarth, David. 2007. *Logics of critical explanation in social and political theory*. New York: Routledge.
- Glynos, Jason & Howarth, David. 2019. "The Retroductive Cycle: The Research Process in Poststructuralist Discourse Analysis" i Tomas Marttila (red) *Discourse, Culture and Organization*. London: Palgrave Macmillan.
- Glynos, Jason & Mondon, Aurélien. 2016. "The political logic of populist hype: The case of right-wing populism's 'meteoric rise' and its relation to the status quo". *POPULISMUS Working Papers No. 4*
- Glynos, Jason & Stavrakakis, Yannis. 2006. "Encounters of the real kind: sussing out the limits of Laclau's embrace of Lacan" i Simon Critchley & Oliver Marchart *Laclau: A Critical Reader*. New York: Routledge.
- Goodhart, David. 2017. *The Road to Somewhere: The Populist Revolt and the Future of Politics*. London: Penguin Books.
- Gramsci, Antonio. 2000. *The Gramsci Reader: Selected Writings 1916-1935* (red) David Forgacs. New York: New York University Press.
- Granath, Björn & Nûjen, Özz. Prolog till *Rikard III*. <https://sodrateatern.com/rikard-iii/> (Hämtad 2019-04-15)
- Greider, Göran & Linderborg, Åsa. 2018. *Populistiska manifestet*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Guèrot, Ulrike. 2017. *Det nya inbördeskriget*. Göteborg: Daidalos.
- Hadenius, Stig. Wadbring, Ingela & Weibull, Lennart. 2011. *Massmedierna – Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*. Stockholm: Erkerlids förlag.
- Haidt, Jonathan. 2016. "When nationalism beats globalism". *The American Interest* 12(1).
- Hall, Stuart. 1988. *The Hard Road to Renewal*. London: Verso.
- Harvey, David. 2005. *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.

- Hellström, Anders. 2010. *Vi är de goda*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Hellström, Anders & Lodenius, Anna-Lena. 2016. *Invandring, mediebilder och radikala högerpopulistiska partier i Norden*. Delmi. Rapport 2016:6.
- Hochschild, Arlie Russel. 2018. *Strangers in their own land*. New York: The new press.
- Howarth, David. 2007. *Diskurs*. Malmö: Liber.
- Howarth, David. 2010. "Power, discourse, and policy: articulating a hegemony approach to critical policy studies". *Critical Policy Studies*. 3(3-4): 309-335.
- Howarth, David. 2013. *Poststructuralism and After Structure, Subjectivity and Power*. London: Palgrave Macmillan.
- Howarth, David & Stavrakakis, Yannis. 2000. "Introducing discourse theory and political analysis" i David Howarth, Aletta J. Norval & Yannis Stavrakakis (red) *Discourse theory and political analysis*. Manchester: Manchester University Press.
- Hume, Mick. 2017. *Revolting! – How the establishment are undermining democracy and what they're afraid of*. London: William Collins.
- Inglehart, Roland & Norris, Pippa. 2019. *Cultural Backlash*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jensen, Carsten. 2018. *Källarmänniskor*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Johansson, Sven Anders. 2018. *Det cyniska tillståndet*. Stockholm: Glänta.
- Jäger, Anton & Yannis Stavrakakis. 2017. "Accomplishments and limitations of the 'new' mainstream in contemporary populism studies". *European Journal of Social Theory*. 21(4): 547–565.
- Karavasilis, Lazaros. 2017. "Perceptions of 'Populism' and 'Anti-populism' in Greek Public Discourse during the Crisis: The case of the website 'Anti-news'." *Politik*. 20(4): 58-70.
- Katsambekis, Giorgos. 2014a. "'Populism' against democracy or Europe against itself? Challenging conceptual orthodoxies" in *Populism, Political Ecology and the Balkans*. Athens: Green Institute Greece, 43-56.
- Katsambekis Giorgos. 2014b. "The place of the people in post-democracy researching 'antipopulism' and post-democracy in crisis-ridden Greece". *POSTData* 19(2): 555-582.

- Kim, Seongcheol. 2018. "Populism and Anti-Populism in the 2017 Dutch, French, and German Elections: A Discourse and Hegemony Analytic Approach". *POPULISMUS* Working Papers No. 7.
- Klein, Naomi. 2017. *Nej är inte nog*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Krastev, Ivan. 2018. *Efter Europa*. Göteborg: Daidalos.
- Lacan, Jacques. 1989. *Écrits*. Stockholm: Natur och kultur.
- Lacan, Jacques. 2000. *Psykoanalysens etik*. Stockholm: Natur och kultur.
- Lacan, Jacques. S.X. "The Seminar X, Anxiety". Translated by Cormac Gallagher from unpublished French typescripts.
<http://www.lacaninireland.com/web/wp-content/uploads/2010/06/Book-10-Anxiety.pdf>
 (Hämtad: 2020-01-26)
- Laclau, Ernesto. 1990. *New Reflections on the Revolution of Our Time*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 1994. "Introduction" i Ernesto Laclau (red) *The Making of Political Identities*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 1996. *Emancipation(s)*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 2000a. "Identity and Hegemony" i Judith Butler, Ernesto Laclau & Slavoj Žižek *Contingency, Hegemony, Universality*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 2000b. "Constructing Universality" i Judith Butler, Ernesto Laclau & Slavoj Žižek *Contingency, Hegemony, Universality*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 2005. *On populist reason*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 2006. "Glimpsing the future" i Simon Critchley & Oliver Marchart *Laclau: A Critical Reader*. New York: Routledge.
- Laclau, Ernesto. 2014. *Rhetorical foundations of society*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 2015a. "Discourse?" i David Howarth (red) *Ernesto Laclau Post-marxism, populism and critique*. New York: Routledge.
- Laclau, Ernesto. 2015b. "Populism: what's in a name?" i David Howarth (red) *Ernesto Laclau Post-marxism, populism and critique*. New York: Routledge.

- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal. 1990. "Post-Marxism without a Apologies" i Ernesto Laclau *New Reflections on the Revolution of Our Time*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal. 2008. *Hegemonin och den socialistiska strategin*. Göteborg: Glänta produktion/Vertigo förlag.
- Laclau, Ernesto & Zac, Lilian. 1994. "Minding the Gap: The Subject of Politics" i Ernesto Laclau (red) *The Making of Political Identities*. London: Verso.
- Latour, Bruno. 2016. "Two Bubbles of Unrealism: Learning From the Tragedy of Trump". *Los Angeles Review of Books*. <https://lareviewofbooks.org/article/twobubbles-unrealism-learning-tragedy-trump> (Hämtat: 2019-11-15)
- Latour, Bruno. 2017. "Europé as refuge" i Heinrich Geiselberger (red) *The great regression*. Cambridge: Polity press.
- Louis, Édouard. 2019. *Vem dödade min far?* Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Mair, Peter. 2013. *Ruling the void*. London: Verso.
- Mannoni, Octave. 1990. *Prospero and Caliban* (2:a upplagan). Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Marchart, Oliver. 2007. *Post-Foundational Political Thought*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Marchart, Oliver. 2018. *Thinking antagonism*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Medarov, Georgi. 2015. "The transformations of liberal anti-populism in post-1989 Bulgaria". *POPULISMUS Working Papers No. 2*
- Moffitt, Benjamin. 2016. *The Global Rise of Populism*. Stanford: Stanford University Press.
- Moffitt, Benjamin. 2020. "The trouble with anti-populism: why the champions of civility keep losing". *The Guardian*. 14 februari.
- Mouffe, Chantal. 2005a. *The democratic paradox*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2005b. *The return of the political* (2:a upplagan). London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2005c. "The 'End of Politics' and the Challenge of Right-wing Populism" i Fransisco Panizza *Populism and the Mirror of Democracy*. London: Verso.

- Mouffe, Chantal. 2008. *Om det politiska*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Mouffe, Chantal. 2016. *Agonistik*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Mouffe, Chantal. 2018. *For a left populism*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2019. *Till vänsterpopulismens försvar*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Mounk, Yascha. 2018. "The Undemocratic Dilemma". *Journal of Democracy* 29(2): 98-122.
- Mudde, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press
- Mudde, Cas & Rovira Kaltwasser, Cristóbal. 2017. *Populism A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Müller, Jean-Werner. 2017. *What Is Populism?* Göteborg: Daidalos.
- Nord, Lars. 1998. *Makten bakom orden: En studie av ledarsidor och ledarskrivande i svensk dagspress*. Östersund: Mitthögskolan.
- Nord, Lars. 2012. *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.
- Norval, J. Aletta. 2000. "Trajectories of future research in discourse theory" i David Howarth, Aletta J. Norval & Yannis Stavrakakis (red) *Discourse theory and political analysis*. Manchester: Manchester University Press.
- Panizza, Francisco (red). 2005. *Populism and the Mirror of Democracy*. London: Verso.
- Piketty, Thomas. 2017. "Long live populism!". *Le Monde*. 17 januari.
- Pound, Marcus. 2008. *Žižek a (very) critical introduction*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co.
- Ranciére, Jacques. 1999. *Disagreement: Politics and Philosophy*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Ranciére, Jacques. 2005. *Hatet mot demokratin*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Rovira Kaltwasser, Cristóbal. Taggart, Paul. Ochoa Espejo, Paulina and Ostiguy, Pierre (red). 2017. *The Oxford Handbook of Populism*. Oxford: Oxford University Press.
- Runciman, David. 2016. "How the education gap is tearing politics apart". *The Guardian*. 5 oktober.

- Saldaña, Johnny. 2016. *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. London: Sage Publications Ltd.
- Saramago, José. 2006. *Klarsynen*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Shakespeare, William. 2004. *Stormen*. Stockholm: Ordfront.
- Soler, Colette. 2016. *Lacanian Affects*. New York: Routledge.
- Solty, Ingar. 2013. "The Crisis Interregnum: From the New Right-Wing Populism to the Occupy Movement". *Studies in Political Economy* 91(1): 85-112.
- Stavrakakis, Yannis. 1999. *Lacan & the Political*. New York: Routledge.
- Stavrakakis, Yannis. 2007. *The Lacanian Left*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Stavrakakis, Yannis. 2013. "Den nationella njutningen – en framgångssaga?". *Fronesis*. No. 44-45.
- Stavrakakis, Yannis. 2014. "The Return of 'the People': Populism and Anti-Populism in the Shadow of the European Crisis". *Constellations* 21(4): 505-517.
- Stavrakakis, Yannis. 2017a. "Discourse theory in populism research – Three challenges and a dilemma". *Journal of Language and Politics* 16(4): 523–534.
- Stavrakakis, Yannis. 2017b. "How did 'populism' become a pejorative concept? And why is this important today? A genealogy of double hermeneutics". *POPULISMUS Working Papers* No. 6
- Stavrakakis, Yannis. 2017c. "Populism and Hegemony" i Cristóbal Rovira Kaltwasser, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo Pierre and Ostiguy (red) *The Oxford Handbook of Populism*. Oxford: Oxford University Press.
- Stavrakakis, Yannis. 2018. "Paradoxes of Polarization: Democracy's Inherent Division and the (Anti-)Populist Challenge". *American Behavioral Scientist* 62(1): 43–58
- Strand, Daniel. 2016. *No alternatives – The end of ideology in the 1950s and the post-political world of the 1990s*. Diss., Stockholm universitet.
- Streeck, Wolfgang. 2014. *Buying time: the delayed crisis of democratic capitalism*. London: Verso.

- Streeck, Wolfgang. 2017. "The return of the repressed as the beginning of the end of neoliberal capitalism" i Heinrich Geiselberger (red) *The great regression*. Cambridge: Polity press.
- Stäheli, Urs. 2006. "Competing figures of the limit: dispersion, transgression, antagonism, and indifference" i Simon Critchley & Oliver Marchart *Laclau: A Critical Reader*. New York: Routledge.
- Suhonen, Daniel. Stöber, Niels & Therborn, Göran. 2018. *Klass, identitet och politisk mobilisering*. Katalys. No. 40.
- Sunnercrantz, Liv. 2017. *Hegemony and the Intellectual Function Medialised Public Discourse on Privatisation in Sweden 1988-1993*. Diss., Lund universitet.
- Swyngedouw, Erik & Wilson, Japhy. 2015. *The Post-Political and Its Discontents: spaces of depoliticisation, spectres of radical politics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Herbert Tingsten. 1952. "Den lyckade demokratin". *Dagens Nyheter*. 29 juli.
- Torring, Jacob. 1999. *New Theories of Discourse*. Oxford: Blackwell.
- Torring, Jacob. 2005. "Discourse Theory: Achievements, Arguments, and Challenges" i David Howarth & Jacob Torring *Discourse Theory in European Politics*. London: Palgrave Macmillan.
- Weithz, Jesper. 2016. "Politik – inte musik". *Aftonbladet*. 6 juli.
- Werner, Jeff. 2018. *Postdemokratisk kultur*. Mörklinta: Gidlunds förlag.
- Wiman, Björn. 2016b. "Kulturen ska stänga klyftor, inte vidga dem". *Dagens Nyheter*. 1 juli.
- Wittgenstein, Ludwig. 1992. *Filosofiska undersökningar*. Stockholm: Thales.
- Žižek, Slavoj. 1990. "Beyond Discourse-Analysis" i Ernesto Laclau *New Reflections on the Revolution of Our Time*. London: Verso.
- Žižek, Slavoj. 1991. *Looking Awry*. Cambridge: MIT Press.
- Žižek, Slavoj. 1993. *Tarrying with the Negative*. Durham: Duke University Press.
- Žižek, Slavoj. 1999. *Njutandets förvandlingar*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

- Žižek, Slavoj. 2000. "Class Struggle or Postmodernism? Yes, please!" i Judith Butler, Ernesto Laclau & Slavoj Žižek *Contingency, Hegemony, Universality*. London: Verso.
- Žižek, Slavoj. 2005. "Carl Schmitt i den postpolitiska tidsåldern". *Fronesis*. No. 19-20.
- Žižek, Slavoj. 2008a. *The sublime object of ideology* (2:a upplagan). London: Verso.
- Žižek, Slavoj. 2008b. *The ticklish subject: the absent centre of political ontology* (2:a upplagan). London: Verso.
- Žižek, Slavoj. 2013. *De farliga drömmarnas år*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Žižek, Slavoj. 2017. "The populist temptation" i Heinrich Geiselberger (red) *The great regression*. Cambridge: Polity press.

Tidningsartiklar

- Abramowicz, Naomi. 2016. "Det kan vi lära av populisterna". *Expressen*. 9 november.
- Alkarp, Magnus. 2016. "Mardrömmen i drömfabriken". *Svenska Dagbladet*. 10 november.
- AL Naher, Somar. 2016. "Grabbigheten är ett världsproblem". *Aftonbladet*. 17 november.
- Anderberg, Johan. 2016. "Jo, väljarna kan faktiskt ha fel". *Expressen*. 29 juni.
- Avellan, Heidi. 2016a. "Trump triumferar. Världen ryser". *Sydsvenskan*. 9 november.
- Avellan, Heidi. 2016b. "Möt Trumps värld med Pippipolitik. Politisk korrekt." *Sydsvenskan*. 18 november.
- Björkman, Amanda. 2016. "Straffa inte Trumps väljare." *Dagens Nyheter*. 16 november.
- Braw, Elisabeth. 2016. "Brexit – en klassfråga". *Svenska Dagbladet*. 22 juni. 2016.
- Bred, Mathias. 2016. "Vita män är en svag analys". *Göteborgs-Posten*. 10 november.
- Cohen, Roger. 2016. "Oroade amerikaners värsta sida." *Dagens Nyheter*. 11 november.
- Cwejman, Adam. 2016. "Ett nytt Europa väntar". *Göteborgs-Posten*. 24 juni.
- Dagens Nyheter*. 2016a. "Upp till kamp emot kampen". 30 juni.
- Dagens Nyheter*. 2016b. "Ett val med en möjlighet". 8 november.

Dagens Nyheter. 2016c. "USA har röstat för en farlig ledare." 9 november.

Dagens Nyheter. 2016d. "Presidentens nya kläder". 11 november.

Dagens Nyheter. 2016e. "Nu måste besvikelsen övervinnas". 14 november.

Dahlberg, Anna. 2016a. "Väst går sönder och vänstern spelar med". *Expressen*. 11 juni.

Dahlberg, Anna. 2016b. "Se oron innan Trump- vrålet når Sverige 2018". *Expressen*. 12 november.

Edling, Jan. 2016. "Medelklassens reaktion kommer inom sinom tid." *Göteborgs-Posten*. 29 oktober.

Ekdal, Niklas. 2016. "Kan man lita på opinionen i USA-valet?" *Dagens Nyheter*. 7 november.

Ekman, Malin. 2016. "Tunga läxa för yrvakna medier". *Svenska Dagbladet*. 11 november.

Erfors, Eric. 2016. "Fyra dyra smällar för britterna efter Brexit." *Expressen*. 24 juni.

Expressen. 2016a. "Eu måste börja lyssna på sina kritiker". 24 juni.

Expressen. 2016b. "Trumps tullar löser inte vita mäns problem". 10 november.

Fahl, Hanna. 2016. "Det var förjävligt att Leonard Cohen dog i dessa dagar, som ett ont omen". *Dagens Nyheter*. 11 november.

Ford, Richard. 2016. "Skyll på mig nu". *Dagens Nyheter*. 15 november.

Grankvist, Per. 2016. "Vi behöver mer, inte mindre nationalism." *Sydsvenskan*. 15 november.

Gudmundson, Per. 2016. "När kommer Donald Trump till Sverige?". *Svenska Dagbladet*. 3 november.

Hagberg, Mattias. 2016. "En skrämmande bild av Trump träder fram." *Göteborgs-Posten*. 18 november.

Helmerson, Erik. 2016. "Nästa val måste vi skärpa oss." *Dagens Nyheter*. 10 november.

Hjörne, Peter. 2016. "Politiken måste ut ur bubblandet för att motverka populismen." *Göteborgs-Posten*. 20 november.

Irenius, Lisa. 2016. "Kära britter, ni har krossat glastaket – och nu är allt ovisst". *Svenska Dagbladet*. 26 juni.

- Ivanov, Alexandra. 2016. "Populism är det nya svarta". *Svenska Dagbladet*. 24 juni.
- Jansson, Gunnar. 2016 "Vilset Europa bättre än inget". *Dagens Nyheter*. 9 juni.
- Jensen, Carsten. 2016. "Demokratins självmord". *Sydsvenskan*. 10 november.
- Larsson, Janerik. 2016. "Fenomenet Donald Trump". *Svenska Dagbladet*. 10 november.
- Larsson, Petter. 2016. "De gick man ur huse för att rösta bort sina kollegor". *Sydsvenskan*. 28 juni.
- Legrain, Philippe. 2016. "Mycket står på spel". *Svenska Dagbladet*. 19 juni.
- Liby Alonso, Martin. 2016. "Dystert eko från 70-talsmarxismen i Brexitförklaringar". *Dagens Nyheter*. 1 juli.
- Liljestrand, Jens. 2016. "Väck mig ur den här mardrömmen, snälla". *Expressen*. 9 november.
- Lind, Ingela. 2016. "Trump's vänner har primitiva föregångare". *Dagens Nyheter*. 18 november.
- Lindberg, Anders. 2016a. "Brittisk debatt är som en parodi". *Aftonbladet*. 22 juni.
- Lindberg, Anders. 2016b. "Kränkta vita män går att övervinna". *Aftonbladet*. 27 juni.
- Lindberg, Anders. 2016c. "Den brända jordens valrörelse fortsätter - Politik kan alltid bli värre. Botten är aldrig nådd." *Aftonbladet*. 9 november.
- Linderborg, Åsa. 2016a. "Elitens tragedi". *Aftonbladet*. 28 juni.
- Linderborg, Åsa. 2016b. "USA behöver en annan revolution". *Aftonbladet*. 9 november.
- Linderborg, Åsa. 2016c. "Kvinnofällan och Hillarys misstag". *Aftonbladet*. 14 november.
- Linderborg, Åsa. 2016d. "Så Trumpet, liberaler". *Aftonbladet*. 21 november.
- Lindgren, Håkan. 2016. "Dags att spela schack mot populismen". *Svenska Dagbladet*. 30 juni.
- Luyendijk, Joris. 2016a. "Nu lever vi i en tidsålder efter sanningen". *Dagens Nyheter*. 24 juni.
- Luyendijk, Joris. 2016b. "Ingen marknad. Tyskt exempel skänker hopp om demokratin". *Dagens Nyheter*. 10 november.
- Lundberg, Lotta. 2016. "Kvinnor, vi måste börja riva murar igen". *Svenska Dagbladet*. 10 november.

Madon, Sakine. 2016. "Mediers aktivism en present till SD". *Expressen*. 12 november.

Malik, Kenan. 2016. "Europas arbetarklass har blivit kastrerad". *Göteborgs-Posten*. 30 juni.

Malik, Kenan. 2016. "Dubbel kris banade väg för Trump". *Göteborgs-Posten*. 14 november.

Marçal, Katrine. 2016. "Vänstern får inte bli så arrogant som Clinton". *Aftonbladet*. 13 november.

McEwan, Ian. 2016. "En fasansfull politisk prosa". *Dagens Nyheter*. 19 november.

Mounk, Yascha. 2016. "Frihet i fara". *Svenska Dagbladet*. 12 november.

Norberg, Johan. 2016. "Trumpna tider". *Expressen*. 17 november.

Nordlund, Linda. 2016. "Löfven, lär av Clintons misstag". *Svenska Dagbladet*. 10 november.

Olsson, Karin. 2016a. "Europa måste få tillbaka framtidstron". *Expressen*. 3 juli.

Olsson, Karin. 2016b. "Ingen kan nu förvånas om SD växer sig störst". *Expressen*. 9 november.

Olsson, Karin. 2016c. "Alla mediekritiker vill inte ha bättre medier". *Expressen*. 20 november.

Patten, Chris. 2016. "En brittisk tragedi i en akt". *Dagens Nyheter*. 1 juli.

Pihl, Karin. 2016a. "Det är känslorna som förklarar Donald Trump". *Expressen*. 9 november.

Penny, Laurie. 2016a. "Ge mig mitt land tillbaka". *Dagens Nyheter*. 27 juni.

Penny, Laurie. 2016b. "Donald Trump ser världen som ett lovligt byte". *Dagens Nyheter*. 31 oktober.

Persson, Ingvar. 2016. "Trump ska inte med till Sverige". *Aftonbladet*. 10 november.

Pettersson, Karin. 2016a. "Brittiska arbetare har inte vunnit i globaliseringen". *Aftonbladet*. 29 juni.

Pettersson, Karin. 2016b. "Elitistisk vänster öppnar för Trump". *Aftonbladet*. 27 oktober.

Pettersson, Karin. 2016c. "Ledsen, men Clinton var tyvärr fel kandidat". *Aftonbladet*. 11 november.

Pihl, Karin. 2016b. "Ogillar vänstern arbetarmännen?" *Expressen*. 10 november.

- Pisani-Ferry, Jean. 2016a. "Brexit talar mot allt förnuft". *Dagens Nyheter*. 14 juni.
- Pisani-Ferry, Jean. 2016b. "Experterna saknade trovärdighet". *Dagens Nyheter*. 5 juli.
- Rankka, Maria. 2016. "Vaccin mot populism". *Svenska Dagbladet*. 12 november.
- Rojas, Mauricio. 2016. "Nu behöver friheten försvaras". *Svenska Dagbladet*. 30 oktober.
- Rosenberg, Göran. 2016. "Sömlös i Europa". *Expressen*. 13 november.
- Rudbeck, Carl. 2016. "En märklig uppfattning av demokratins väsen". *Sydsvenskan*. 3 juli.
- Strand, Daniel. 2016. "Vänstern behöver en ny vision". *Aftonbladet*. 7 juli.
- Svenning, Olle. 2016a. "Brexit kan rädda EU". *Aftonbladet*. 16 juni 2016.
- Svenning, Olle. 2016b. "David Cameron tog EU som gisslan". *Aftonbladet*. 24 juni.
- Svenning, Olle. 2016c. "En protest mot partieliten". *Aftonbladet*. 5 juli.
- Svenska Dagbladet*. 2016. "Nu är tid att sluta förvånas". 9 november.
- Svensson, Per. 2016. "En vinnare oavsett hur valet slutar." *Sydsvenskan*. 23 juni.
- Suhonen, Daniel. 2016. "Kallduschen". *Expressen*. 10 november.
- Sydsvenskan*. 2016. "Peka inte finger åt Trumps USA. Gör Sverige bättre." 10 november.
- Taïa, Abdellah. 2016. "De pekar finger åt folk som mig". *Dagens Nyheter*. 21 november.
- Teodorescu, Alice. 2016a. "Förnekelse skapar farliga politiker". *Göteborgs-Posten*. 9 november.
- Teodorescu, Alice. 2016b. "Dags för journalistisk självreflektion". *Göteborgs-Posten*. 11 november.
- Virtanen, Fredrik. 2016a. "Vita män röstar på Trump – kvinnor och unga på Clinton". *Aftonbladet*. 4 november.
- Virtanen, Fredrik. 2016b. "Bert Karlsson förstår inte vilka som är 'vanligt folk'". *Aftonbladet*. 12 november.
- Virtanen, Fredrik. 2016c. "Bortskämd tönt som älskar glitter". *Aftonbladet* 14 november.
- Wiman, Björn. 2016a. "Efter Brexit är det dags för Europa att ta tjuren vid hornen". *Dagens Nyheter*. 25 juni.

Wiman, Björn. 2016b. "Kulturen ska stänga klyftor, inte vidga dem". *Dagens Nyheter*. 1 juli.

Wiman, Björn. 2016c. "Nu är han president i Amerikas förenta stater, skrudad i röd keps och oändlig makt". *Dagens Nyheter*. 9 november.

Wolodarski, Peter. 2016. "Donald Trump är inte många steg från Vita huset". *Dagens Nyheter*. 6 november.

Wolodarski, Peter. 2016b. "Dags lämna depressionen och kämpa för demokratin". *Dagens Nyheter*. 20 november.

Bilagor

Nedan finns två bilagor. Den första består av en tabellöversikt av mitt samlade material, medan den andra består av mitt kodningsschema.

Bilaga 1 ”Översikt av material”

I den nedanstående tabellen återfinns en översikt av mitt primära urval av opinionsbildande texter på ledar- och kultursidorna i Sveriges sex största dagstidningar. Insamlingen av material har skett via databasen Retriever Research (f.d. Mediearkivet) och jag har utgått från de sex dagstidningarnas pappersutgåvor. Tidsramen för när artiklarna är publicerade är två veckor före fram till två veckor efter den brittiska folkomröstningen (9 juni – 7 juli 2016) respektive det amerikanska presidentvalet (25 oktober 2016 – 22 november 2016). Samtliga artiklar har blivit kodade och analyserade under min arbetsprocess. I min slutgiltiga analys har jag dock valt att exkludera de texter som inte har berört mina frågeställningar.

Tabell 2 ”Översikt av material”

Tidning	9 juni – 7 juli 2016		25 oktober – 22 november 2016		Totalt antal artiklar
	Ledare	Kultur	Ledare	Kultur	
<i>Aftonbladet</i>	9	11	20	6	46
<i>Dagens Nyheter</i>	20	15	34	32	101
<i>Expressen</i>	5	7	14	14	40
<i>Göteborgs-Posten</i>	4	2	14	6	26
<i>Svenska Dagbladet</i>	6	7	16	9	38
<i>Sydsvenskan</i>	10	3	18	10	41
Totalt antal artiklar	54	45	116	77	292

Bilaga 2 ”Kodningsschema”

I kodningsarbetet av materialet har jag försökt sammanlänka empirin med teoretiska element från diskursteori och psykoanalys för att därigenom kunna besvara studiens frågeställningar. Som jag har redogjort för i metodkapitlet har mitt kodningsschema utvecklats successivt. De från början övergripande kategoriseringarna blev under arbetsprocessen utvecklade, differentierade och omorganiserade. Detta arbete kan beskrivas som en retroduktiv cirkel vari jag ständigt har återvänt till mitt teoretiska ramverk, men även metodologiska riktlinjer, för att utveckla kodningsschemat som därigenom har blivit både mer systematiskt och nyanserat (Glynos, 2014; Glynos & Howarth, 2007;2019; Sunnercrantz, 2017).

Kodningen av materialet i denna studie har både skett för hand och på datorn. Jag har dock inte haft något program på datorn som är avsett för kodningsarbete. I början av arbetet skrev jag ut samtliga 292 artiklar och samlade dessa i två pärmar. Under arbetsprocessen har jag kategoriserat och kodat materialet i takt med min analys fortskred. Jag sorterade samtliga artiklar bakom olika flikar (för de tre koalitioner) i de båda pärmarna, medan jag började arbeta alltmer strukturerat med en tematisk färgkodning (för de olika klustren av koder, se nedan). Vidare har min kodning varierat mellan att markera alltifrån enskilda ord och meningar till längre stycken. På samma sätt kunde flera koder sammanflätas med varandra, medan andra koder kunde inbegripa en rad olika teman. Som exempel inbegrep inte sällan samma koder såväl definitioner och beskrivningar av de populistiska väljarna som förklaringar till varför de röstar på populisterna. Under arbetets gång har jag gallrat ut 92 artiklar som inte berörde mina frågeställningar. Dessa artiklar har dock blivit noggrant bearbetade och kodade – i likhet med det övriga textmaterialet. Ett återkommande tema som jag inte har haft utrymme att närmare redogöra är hur de populistiska företrädarna blev skildrade och på vilket sätt dessa karaktärsbeskrivningar påverkade konstruktionerna av både de populistiska väljarnas identiteter och deras relationer till de populistiska företrädarna och partierna. Om denna studie skulle lyft denna infallsvinkel skulle den exempelvis belysa hur egenskaper och värderingar som tillskrevs Trump även ”smittade”, och associerades med, hans väljare.

Nedan följer denna studies övergripande kodningsschema. Schemat är framtaget i relation till de teoretiska begrepp och logiker som jag i denna studie har använt mig av för att bearbeta och analysera textmaterialet. Samtidigt har det föreliggande schemat inte varit ett från början slutet system för min kodning, utan istället ska det snarast betraktas som en successivt framarbetad guide. De olika klustren av frågor (se nedan) motsvarar även i viss utsträckning Saldañas (2016: 69, 102, 124ff) kategorisering av olika kodning. I mitt fall motsvaras deskriptiv kodning

och kodning av värden av de två första klustren (*Valen av Brexit och Trump, De populistiska väljarna*), medan relationell kodning motsvarar det tredje klustren (*Politiska gränsdragningar*) och det fjärde och sista klustret (*Fantasmatiska narrativ*) motsvarar kodning av emotioner och narrativ.

Nedan följer ett övergripande schema för min kodning:

Valen av Brexit och Trump

- På vilket sätt uppfattas och beskrivs valen?
- Vilka affekter framträder i karaktäriseringarna av valen?
- Hur framträder affekterna i karaktäriseringarna av valen?

De populistiska väljarna

- Hur blir väljarna definierade och beskrivna?
- Hur förklaras anledningarna till att väljarna röstar på populisterna så som Brexit och Trump?
- Hur beskrivs väljarnas relation till de populistiska företrädarna och partierna?
- Vilka affekter framträder i karaktäriseringarna av väljarna?
- Hur framträder affekterna i karaktäriseringarna av väljarna?

Politiska gränsdragningar

- Hur positionerar sig skribenterna i relation till de populistiska väljarna?
- Vilka lösningar presenteras för hur man ska förhålla sig till väljarna?
- Hur presenteras lösningarna för hur man ska förhålla sig till väljarna?
- Vilka politiska konflikter konstrueras?
- Hur konstrueras de politiska konflikterna?
- Vad är det som karaktäriserar de politiska konflikterna?

Fantasmatiska narrativ

- Hur appellerar texterna till läsarna?
- Vilka hot respektive löften presenteras?
- Hur presenteras hoten respektive löfterna?
- Hur konstrueras de populistiska väljarna i relation till löfterna respektive hoten?